

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra společenských věd

Diplomová práce

Poutník od Otavy – Otavan: zdroj informací o historii a kulturních tradicích Prácheňska

Vypracovala: Ivana Brčáková
Vedoucí práce: PhDr. Helena Pavličíková, CSc.
Mgr. Helena Stejskalová, konzultant

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 15. 6. 2015

Ivana Brčáková

Poděkování

Děkuji PhDr. Heleně Pavličíkové, CSc. za odborné vedení mé diplomové práce. Poděkování patří taktéž Mgr. Heleně Stejskalové za cenné podněty a doporučení při konzultacích.

Anotace

Diplomová práce nazvaná *"Poutník od Otavy - Otavan - zdroj informací o historii a kulturních tradicích Prácheňska"* se zabývá obsahem a strukturou daných periodik a jejich významem pro oblast Prácheňska. V úvodu práce jsou vymezeny základní pojmy a je zde podána charakteristika oblasti Prácheňska. Následuje komparace daných periodik s vybranými periodiky z Tábora, Jindřichova Hradce a Českých Budějovic. Stěžejní část práce poté spočívá v obsahové analýze článků z píseckých periodik týkajících se historie a kulturních tradic v oblasti Prácheňska. Při vypracovávání diplomové práce bylo přihlédnuto k politické a společenské situaci v zemi v době, kdy periodika vycházela, tedy v 2. polovině 19. století. Cílem práce je zhodnocení významu vybraných regionálních periodik pro oblast Prácheňska.

Poutník od Otavy - Otavan - source of information about the history and cultural traditions of Prácheňsko

Annotation

The thesis called *"Poutník od Otavy – Otavan – source of information about the history and cultural traditions of Prácheňsko"* is focused on the contents, the structure of the given journals and their importance for the region Prácheňsko. The introduction includes definitions of the basic terms and presents characteristics of Prácheňsko. The thesis continues with a comparison of the given journals with many selected journals from Tábor, Jindřichův Hradec and České Budějovice. The main part of the thesis is based on analysis of the articles from Písek journals related to history and cultural traditions in the region Prácheňsko. The social situation of the country at the time when the journals were released – the 2nd half of the 19th century was taken into account when working out this thesis. The aim of this thesis is evaluation of importance of chosen regional journals for the region Prácheňsko.

Klíčová slova:

Poutník od Otavy, Otavan, periodický tisk, regionální žurnalistika, historie, kulturní tradice, Prácheňsko, Písecko

Key words:

Poutník od Otavy, Otavan, The periodical Press, The regional Journalism, The History, The cultural Traditions, Prácheňsko, Písecko

Obsah

Úvod	8
1. Vymezení základních pojmů.....	11
1.1 Prácheňsko	11
1.2 Severní Prácheňsko	13
1.3 Písecko.....	14
1.4 Vznik tisku z pohledu dějin žurnalistiky a médií.....	15
1.5 Regionální literatura.....	18
2. Prácheňsko a žurnalistika.....	21
2.1 Minulost města Písku	21
2.2 Předchůdci Poutníka od Otavy.....	24
2.3 Počátky Poutníka od Otavy	25
2.4 Následovníci Poutníka od Otavy	27
2.4 Následovníci Otavanu	28
3. Komparace hlavních novin vybraných jihočeských měst	31
3.1 Tábor	31
3.2 Jindřichův Hradec.....	32
3.3 České Budějovice	34
4. Poutník od Otavy (1858 – 1862)	36
4.1 Strukturní analýza	37
4.1.1 Prodejní cena	37
4.1.2 Vydavatelé.....	38
4.1.3 Grafické provedení.....	39
4.1.4 Obsahová stránka periodika.....	41
4.2 Články pojednávající o historii a kulturních tradicích	45
5. Otavan (1863 - 1866)	56
5.1 Strukturní analýza	56
5.1.1 Prodejní cena	56
5.1.2 Vydavatelé.....	58
5.1.3 Grafické provedení.....	59
5.1.4 Obsahová stránka periodika.....	60
5.2 Články pojednávající o historii a kulturních tradicích	62
6. Hodnocení přínosu periodik.....	69
Závěr.....	71
Zdroje	73

Seznam příloh.....	74
Přílohy	75

Úvod

Předkládaná diplomová práce s názvem „*Poutník od Otavy – Otavan: zdroj informací o historii a kulturních tradicích Prácheňska*“ se bude zabývat obsahovou stránkou článků z vybraného periodického tisku. Především pak historickým, kulturním a politickým významem uveřejněných dobových zpráv pro oblast Prácheňska. Cílem práce bude tedy zhodnocení významu regionálního tisku pro oblast Prácheňska na základě obsahové analýzy. Nedílnou součástí práce by se mělo stát i posouzení věrohodnosti informací otištěných ve vybraném periodickém tisku.

Dané téma bylo zvoleno s přihlédnutím k několika aspektům. Rozhodnutí o výběru tématu ovlivnilo osobní stanovisko autorky, neboť pochází z Písku a má k oblasti velmi blízký vztah. Z odborného hlediska výběr souvisí se skutečností, že dané téma nebylo dosud komplexně kriticky hodnoceno. V neposlední řadě k rozhodnutí přispěla i digitalizace periodického tisku. V současné době je zpřístupnění některých periodik pomocí digitalizace populárním krokem, který usnadňuje přístup k vybraným tiskovinám.

Regionální tisk je významným činitelem při utváření kulturního a sociálního dění v daných městech a okolí. Časopis „*Poutník od Otavy*“, na který později navázal „*Otavan*“, vycházel v Písku, v jihočeském městě s mnoha přízvisky. Jedno z pojmenování, jihočeské Athény, si město získalo v první řadě díky bohaté kulturní tradici spojené se školstvím. Především profesori a žáci píseckého gymnázia se podíleli na utváření kulturního života ve městě, jehož nedílnou součástí bylo i přispívání do místního periodického tisku.

Pomineme-li pražské noviny, byl „*Poutník od Otavy*“ prvním česky psaným beletristickým listem. Začal vycházet v roce 1858, kdy ještě nebyla čeština automaticky užívaným jazykem na školách či úřadech. O potlačení němčiny a znovuoobnovení češtiny se tedy zasloužili i autoři, kteří přispívali do „*Poutníka od Otavy*“. V roce 1862 byl však tisk periodika zastaven. Nečinnost píseckých nakladatelů a redaktorů ovšem neměla dlouhého trvání, neboť hned následující rok, tedy roku 1863, byl zahájen tisk dalších píseckých novin, které nesly název „*Otavan*“. „*Poutník od Otavy*“ ovšem nebyl prvními novinami, které v Písku vycházely. Již roku 1836 zde byl vydáván „*Auřední list Prachynského kraje*“. Samotný název však napovídá, že listy nebyly psány výhradně česky, nýbrž česko-německy. V revolučním roce 1848 spatřilo světlo světa ještě

periodikum nazvané „*Prácheňský týdeník*“, které však nemělo dlouhého trvání – vyšla pouhá čtyři čísla.

Z vybraného periodického tisku budou zkoumány jednotlivé články související s historií a kulturními tradicemi z Prácheňska, tudíž hlavní předpokládanou metodou práce se stane obsahová analýza. Další možnou metodou využitelnou v předkládané práci může být komparace. Předmětem srovnání budou v tomto případě články z vybraných novin – „*Poutník od Otavy*“ a „*Otavan*“. Zde je však potřeba zohlednit fakt, že „*Otavan*“ se stal jakýmsi pokračovatelem „*Poutníka od Otavy*“. Vedoucí členové redakční rady i tiskař zůstali stejní, tudíž se zaměříme spíše na případné rozdíly a změny než na komparaci v pravém slova smyslu.

Diplomová práce se bude zabývat specifickým druhem literatury, a to literaturou regionální, konkrétně regionální žurnalistikou. Jedním z cílů práce bude vymezení základních pojmů (Prácheňsko, Písecko, regionální tisk, atp.). Definování těchto termínů bude nezbytné pro srozumitelnost při aplikaci v předkládaném textu. Dalším stanoveným cílem bude zmapování struktury vybraných periodik a následná analýza článků pojednávajících o historii a kulturních tradicích Prácheňska. Badatelskou práci by měla značně usnadnit skutečnost, že oba časopisy byly digitalizovány.

Existuje mnoho publikací, které se zabývají historií Prácheňského kraje. V minulých letech patřil k předním historikům především August Sedláček. Primární zájem směřoval Sedláček k českým hradům a zámkům, ale za svůj život také nashromáždil obdivuhodné množství dat týkajících se města Písku. V současné době bychom mezi špičku věnující se historii Prácheňska zařadili Ondřeje Koláře, Jiřího Fröhlicha či Jiřího Práška. Všichni tři zmínění vydali nespočet publikací, ve kterých nahlízejí na minulost Písecka a okolí z nejrůznějších úhlů pohledů. Osobně bych vyzdvihla především práce Jiřího Práška, který se dle mého názoru zabývá vývojem Písecka nejkomplexněji. Bere v potaz společenské, kulturní, literární, politické a především historické stránky, jež ovlivnily vývoj města Písku a jeho blízkého okolí.

Rovněž vývoj regionální literatury v námi zkoumané oblasti je poměrně detailně zpracován. Za všechny autory zabývající se danou problematikou jmenujme například Josefa Kotalíka či Blanku Zemanovou. Dosud však nebylo komplexně zpracováno téma regionálních periodicky vydávaných tiskovin. Autoři se ve svých publikacích sice okrajově dotýkají žurnalistiky a přínosu jednotlivých periodik vydávaných v minulosti

v oblasti Prácheňska, neexistuje však ucelený chronologický soupis novin a časopisů, které v dané oblasti vycházely. Z tohoto důvodu se v předkládané práci pokusím o analýzu vybraného periodického tisku, s přihlédnutím k žurnalistickým předchůdcům i následovníkům „*Poutníka od Otavy*“ a později „*Otavanu*“.

Vybraný tisk vycházel v Písku, neméně důležité však bude také zohlednění periodického tisku, jenž vycházel v okolních větších městech v 2. polovině 19. století. V této souvislosti hodlám provést komparaci s třemi zvolenými periodiky vycházejícími v daném období v Táboře, Českých Budějovicích a Jindřichově Hradci. Detailnější analýzu plánuji provést především v případě jindřichohradeckého periodika nazvaného „*Ohlas od Nežárky*“.

1. Vymezení základních pojmů

Úvodem je třeba vymezit definice základních pojmů, které budou užívány v následujících částech diplomové práce. Definování je nezbytné pro správné pochopení a jednoznačný výklad textu. Primárně zaměříme pozornost na stanovení hranic Prácheňska, přičemž se detailněji zaměříme na oblast severního Prácheňska a Písecka. Neméně důležitým cílem této kapitoly je formulace pojmu regionální tisk. Konkrétně vznik regionálního tisku z pohledu dějin žurnalistiky a dějin médií.

1.1 Prácheňsko

Na oblast Prácheňska je možné nahlížet z mnoha různých úhlů pohledu. Pro potřeby předkládané práce vymezíme daný pojem především z geografického a historického hlediska. Mezi přední odborníky zabývající se oblastí a vývojem Prácheňska patří mimo jiné i Ondřej Kolář, který charakterizuje Prácheňsko následně: *„Prácheňský kraj byl jedním z historických krajů Království českého a vezmeme-li v úvahu územní jednotku hradské správy, která vzniku kraje předcházela, trvalo Prácheňsko jako region bezmála tisíc let.“*¹ Dreslerová² ve své publikaci dále doplňuje původ názvu Prácheňského kraje, který byl odvozen od správního hradu Prácheň.

V Kolářově článku se mimo jiné také dočteme, že v současné době se oblast Prácheňska rozprostírá přes hranice tří krajů (viz přílohy). Největší část zabírá v Jihočeském kraji, na západě poté zasahuje do Plzeňského kraje a na severu do kraje Středočeského. Z geografického hlediska téměř přesně kopíruje povodí řeky Otavy. Dále autor uvádí rozlohu krajských hranic z roku 1850, jež představovala 4601 km². Na tento údaj reaguje Langhammerová poznámkou, že *„Dnešní národopisná oblast je ve srovnání s tou historickou poněkud menší, ale z hlediska celkové skladby jihočeského regionu významná a specifická.“*³ Mimo jiné zmiňuje i kulturní rozmanitost dané

---

¹ KOLÁŘ, Ondřej. Prácheňsko v historii a současnosti. *Prácheňsko* [online]. [cit. 2014-11-14]. Dostupné z: <http://prachensko.eu/historie>.

² DRESLEROVÁ, Dagmar, Aleš STEJSKAL a Jaromír BENEŠ. *Historie krajiny severního Prácheňska: The historic landscape of north Prácheňsko*. Písek: Prácheňské nakladatelství, 2003, 196 s. ISBN 80-865-6619-6. S. 7.

³ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Jižní Čechy: kraj - lidé - tradice*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011, 229 s. ISBN 978-807-4221-361. S. 17.

oblasti. Střetávají se zde dva různé styly ovlivňující Prácheňsko, a to venkovské tradice a zároveň městská kultura.

Z historického hlediska prošla oblast Prácheňska nesnadným vývojem, který s sebou přinášel razantní změny. Po zániku samotného kraje došlo několikrát k pokusům o obnovení. Kolář vymezuje epochu Prácheňského kraje následovně: *„Od dob vrcholného středověku do roku 1850 a poté ještě pod názvem Písecký kraj v letech 1855-1862 existoval Prácheňský kraj, zaujímající území zhruba povodí řeky Otavy, s krajským městem Pískem.“*⁴

Autor dále uvádí, že k zájmu obyvatel Pootaví o obnovení Prácheňského kraje došlo až po roce 1918. Zájem úzce souvisel s vznikem československého státu, který s sebou přinášel vzestup a posílení regionálního citění. Neformální vůdčí postavou v otázce obnovení Prácheňského kraje se stal Jaromír Malý.⁵ 9. prosince 1923 se uskutečnila v Písku schůze, na níž se projednávaly jednotlivé body podporující obnovu kraje. Tyto snahy však byly vytěsňeny nástupem uměle vytvořeného jihočeského regionalismu. *„K oživení prácheňského regionalismu pak dochází až ke konci třicátých let, kde ve společenské krizi naopak ambice jihočeského regionalismu a jeho ideologie zaměřily z regionální do vyšší politiky a pro prácheňský regionalismus se otevřel prostor.“*⁶

Druhá vlna podporující obnovení Prácheňského kraje se vzedmula koncem 30. let 20. století. Zde lze za vůdčí postavu označit ing. Iva Beneše⁷. Svou argumentaci postavil především na zlepšení hospodářské a ekonomické situace. Beneš se dále opíral o historická fakta dokládající důležitost bývalého Prácheňského kraje a v neposlední řadě provedl komparaci s okolními kraji. *„Ještě v první polovině 19. století byl kraj silnější a ještě roku 1845 lidnatější než Budějovický nebo Plzeňský kraj. Roku 1880*

---

⁴ KOLÁŘ, Ondřej. *Prácheňská otázka*. Písek: Okresní národní výbor, 1991, 32 s. S. 4.

⁵ **Jaromír MALÝ** (1885 – 1955): Narodil se 14. března 1885 v Písku. Od roku 1905 je redaktorem různých studentských časopisů, podílí se na založení krajinského spolku Prácheň. V letech 1909-1912 redaktorem časopisu *Samostatnost*, 1913-1914 redaktorem *Pokrokové revue*. V roce 1916 znovuobnovuje časopis *Otavan*, který vede do roku 1936. V roce 1925 získává titul PhDr. Pracuje na rozvoji píseckého a prácheňského regionu, je literárně činný. Od roku 1939 je až do konce války vězněn v koncentračních táborech. V roce 1946 je jmenován ředitelem knihovny NS ČR a zároveň prvním lektorem žurnalistiky v Praze.

⁶ KOLÁŘ, Ondřej. *Prácheňská otázka*. Písek: Okresní národní výbor, 1991, 32 s. S. 10.

⁷ **Ivo BENEŠ** (1886 – 1967): ing. Ivo Beneš byl známým Prácheňským regionalistou. Zaměřoval se na regionální práci, zabýval se předpoklady rozvoje Písecka – po stránce architektury a kultury obecně. Svými zájmy zasahoval i do oblasti obchodu, výroby a zemědělství.

dostoupil vrcholu své populace (338 tis. obyvatel) a od té doby ztratil 9,2 % obyvatel, zatímco zmíněné dva sousední kraje vzrostly.“⁸ Beneš vkládal velké naděje i do regionálních časopisů, které měly podpořit myšlenku znovuoživení Prácheňského kraje. Kolář zmiňuje především dva časopisy, a to „Prácheňský plán“, jehož úkolem bylo navázat na tradici „Otavanu“ a „Prácheňský týdeník“, který měl informovat o dění v celém kraji. Tyto snahy však byly utlumeny nacistickým režimem.

Vzestup pokusů obnovit Prácheňský kraj se mohl znovu objevit až po roce 1945, po osvobození od nacistické nadvlády. Ani v této fázi nechybí zapojení žurnalistů, kteří podporovali obnovení kraje, tentokrát v podobě komunistického listu „Hlasy Prácheňska“. Kolář svá tvrzení dokládá úryvkem z daného listu: „Proto je to životní otázkou pro všechny lid v kraji! Prácheňsku může plně vyhovovat jen župa prácheňská, ať už bude mít sídlo v Písku nebo v Strakonících.“⁹

Komunistické snahy se však nepodařilo prosadit, neboť ostatní politické strany stály v opozici k návrhu na obnovení Prácheňského kraje. Ondřej Kolář končí pojednání o Prácheňském kraji optimisticky, i když poněkud nekonkrétně, větou: „Zásluhou nové generace prácheňských regionalistů se však na konci 20. a na počátku 21. století fenomén Prácheňska znovu stává živou součástí naší současnosti.“¹⁰

1.2 Severní Prácheňsko

„Severní Prácheňsko je označení uměle vytvořené pro popis území, které leží na rozhraní bývalých okresů Písek, Strakonice a Příbram.“¹¹ Severní Prácheňsko lze z geografického hlediska vymezit přirozenými hranicemi, které tvoří na východě řeka Vltava, na jihu přechod pahorkatiny do písecké kotliny (oblast Čížové a Nové hospody) a na severozápadě předpolí Brd. Autoři publikace dále uvádějí velikost celkové plochy, která činí 400 km².

V roce 2001 byl zahájen projekt European Pathways to Cultural Landscapes, jehož součástí byl výzkum historické krajiny severního Prácheňska. Hlavním cílem

---

⁸ KOLÁŘ, Ondřej. *Prácheňská otázka*. Písek: Okresní národní výbor, 1991, 32 s. S. 15.

⁹ Tamtéž, S. 21.

¹⁰ KOLÁŘ, Ondřej. Prácheňsko v historii a současnosti. *Prácheňsko* [online]. [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://prachensko.eu/historie>.

¹¹ DRESLEROVÁ, Dagmar, Aleš STEJSKAL a Jaromír BENEŠ. *Historie krajiny severního Prácheňska: The historic landscape of north Prácheňsko*. Písek: Prácheňské nakladatelství, 2003, 196 s. ISBN 80-865-6619-6. S. 7.

výzkumu bylo zmapování vývoje krajiny od pravěku do současnosti. Archeologické materiály ukazují, že oblast severního Prácheňska byla osídlena již v době kamenné přibližně před 9-7 tisíci lety. Následuje téměř 5 tisíc let bez výrazných stop osídlení až do starší doby železné, kdy je oblast znovu hustě osídlena. Na zlomu letopočtu pokračuje rozvoj osidlování. Archeologové se domnívají, že v této době dokonce význam oblasti dosáhl vrcholu. V současnosti je region obdivován především pro své přírodní krásy a architektonické památky.¹²

1.3 Písecko

Oblast Písecka se rozprostírá kolem levého břehu Vltavy a dolního toku Otavy. Přestože velkou část Písecka zabírají Písecké hory, celkově bychom tuto oblast zařadili k nejnižše položeným územím celého Jihočeského kraje. Průměrná nadmořská výška se pohybuje kolem 450 m. Jak již název napovídá, v oblasti Písecka sídlí kulturně bohaté město Písek. Dále bychom zde našli menší přidružená města a vesnice, celkem Písecko skýtá 75 obcí. Například Mirovice, Mirovice, Čimelice, Kestřany, Protivín či Putim.¹³

Písecko je situováno do oblasti na pomezí středních a jižních Čech, konkrétně do severozápadní části Jihočeského kraje. Bývá označováno jako *Brána do jižních Čech* a nabízí mnoho z přírodních, kulturních i historických krás. Samotné město Písek má bohatou historii, která sahá až do roku 1243. Bývá nazýván zlatonosným, neboť se zde v dřívějších dobách rýžovalo zlato. Písek se pyšní i mnoha jinými přívlastky, například *jihočeské Athény*. Toto připodobnění si město získalo díky velkému množství škol a vzdělávacích zařízení. Město bývá tradičně spojováno i s osobnostmi, které se v Písku narodili či nějakou dobu žili. Označení *Šrámkův Písek* připomíná, že na místním gymnáziu studoval známý básník a spisovatel Fráňa Šrámek, který se často ve svých dílech nechal Pískem inspirovat. Věhlasný houslový virtuóz, Otakar Ševčík, který vedl v Písku houslovou školu, se zasloužil o skutečnost, že městu bývá přezdíváno *Mekka houslistů*.

---

¹² DRESLEROVÁ, Dagmar. The Cultural Landscape of Prácheňsko. [online]. [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://www.arup.cas.cz/?p=190>.

¹³ STRÁSKÝ, Jan. *Jihočeský kraj*. Plav [u Českých Budějovic]: Josef Erhart, 2005, [124], 24 s. ISBN 80-239-5280-3. S. 4.

Město Písek však není jediným kulturním a historickým skvostem, který lze na Písecku navštívit. Oblast je bohatá na množství rybníků a vodstva. K nejnámějším historickým památkám patří zámek Orlík, hrad Zvíkov či zámek a lázně ve Vráži. Město Mirovice je známo především jako rodiště Mikoláše Alše. Obec Putim je poté často spojována s postavou Švejka a lze zde navštívit například kostel sv. Vavřince.¹⁴

1.4 Vznik tisku z pohledu dějin žurnalistiky a médií

Média reflektují nejen společenskou a politickou situaci, ale ve velké míře působí i na kulturní dění ve společnosti. K historicky nejstarším druhům médií, která šířila informace a měla možnost ovlivňovat kulturní a historickou situaci, patřil právě tisk. Termín „tisk“ je poměrně rozsáhlý a lze do něj zahrnout velké množství elementů. Možná i tento důvod přispívá ke skutečnosti, že neexistuje jednotné vymezení daného pojmu. Bednařík definuje tisk následně: *„Pokud jde o tisky, spadají pod toto označení především periodika, tedy víceméně pravidelně vycházející noviny (v dnešní době především deníky) a časopisy určené široké veřejnosti, a v omezenější míře i tiskoviny neperiodické (jedinečné či příležitostné), popřípadě periodické tiskoviny určené úzkému okruhu zájemců (např. odborné časopisy).“*¹⁵

Autor v publikaci následně uvádí, že klíčovým okamžikem ve vývoji tisku se stal vynález knihtisku, na nějž bezprostředně navázaly rané tiskařské projevy v podobě letáků či pamfletů. Následovalo vydávání neperiodických tiskovin, které se až postupem času zformovaly do pravidelně vycházející produkce.

Stejně tak jako docházelo k vývoji tisku, docházelo i k vývoji žurnalistiky pojímané jako povolání. V jednotlivých historických epochách se měnilo nahlížení společnosti na povolání novinářů a profesí spjatých s periodickým tiskem. V návaznosti na vývoj sociálního statutu novinářů se proměňoval i rozsah požadavků, jež byly na danou profesi kladeny. Periodizace historického vývoje žurnalistiky je pro předkládanou diplomovou práci nezbytná z důvodu uvědomění míry důležitosti

---

¹⁴ Písecko - popis regionu [online]. 2008 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: http://www.trasovnik.cz/k_jihoc/pisek/pisek.asp.

¹⁵ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 439 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-802-4730-288. S. 16.

tisku v jednotlivých dějinných úsecích. Bednařík rozděluje dějiny žurnalistiky do 6 etap:¹⁶

1. **Období prežurnalistické** (zhruba do konce středověku, resp. počátku novověku)
Informace jsou šířeny především prostřednictvím písařů, kronikářů, potulných pěvců, mnichů či velvyslanců a úředníků panovnických dvorů. Zásahu na informovanosti lze připisovat kněžím, kteří šířili zprávy při kázáních.
2. **Období dopisovatelské žurnalistiky** (počátek 16. století – polovina 18. století)
K šířitelům informací patří zejména tiskaři a poštmistři, nelze však opomenout ani obchodníky, bankéře, umělce či teology.
3. **Období spisovatelské žurnalistiky** (polovina 18. století – polovina 19. století)
Vydavatelé bývali spisovatelé a vrstva vzdělaných lidí, noviny jsou spjaty s politickými událostmi. Právě do tohoto období bychom zařadili osobnosti působící v periodicky vydávaných tiscích, jež jsou předmětem zkoumání předkládané diplomové práce.
4. **Období redakční žurnalistiky** (polovina 19. století – nástup elektronického zpracování textu v 70. letech 20. století)
V začátcích tohoto období dochází k dělbě novinářské práce podle rubrik. S větším objemem informací je nutná diferenciací jednotlivých pozic, například oddělení role vydavatele od šéfredaktora. Větší důraz je kladen na rešerši a ověřování informací.
5. **Období redakčně-technické žurnalistiky** (70. léta 20. století – polovina 90. let 20. století)
Nastává masivní rozšíření elektronického zpracování textů, taktéž sílí televizní žurnalistika.
6. **Období internetové a on-line žurnalistiky** (polovina 90. let 20. století – současnost)
Digitalizace s sebou přinesla mnoho rozporuplných aspektů. Lze v ní spatřovat negativní i pozitivní prvky. Nové zaměstnání novináře pracujícího pro internetová média zapříčinilo možnost amatérského vstupu

---

¹⁶ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 439 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-802-4730-288. S. 27-28.

do médií. Tento trend s sebou přinesl výraznou deprofesionalizaci žurnalistiky. Na druhé straně digitalizace zcela změnila podobu regionálních deníků, čímž zároveň umožnila snazší komparaci s jinými tisky. K výhodám lze taktéž přičíst i urychlení přípravy a možnost pracovat s větším objemem dat.

Bednařík svůj zájem následně směřuje k nejstarším česky psaným novinám, které se na našem území dochovaly. Noviny nazvané „*Noviny leta božieho 1495*“ byly nalezeny v Jindřichově Hradci. Někdy proto také bývají nazývány „*Jindřichohradecké noviny*“. „*Jejich adresátem byl pravděpodobně velmož Jindřich VII. z Hradce. Autorem byl asi některý z písařů kanceláře krále Vladislava Jagellonského, který v té době sídlil v Budíně (Budapešti). Jindřichohradecké noviny měly podobu dvou listů se 14 zprávami o událostech ze dvora římskoněmeckého císaře Maxmiliána I.*“¹⁷

Význam tisku se poté ve společnosti proměňoval v závislosti na politické situaci v zemi. Například v druhé polovině 19. století, v období, kdy začal vycházet „*Poutník od Otavy*“, lze kromě agitační funkce přiřknout periodickému tisku i zásluhu na organizaci politického a společenského života. Bednařík se věnuje především žurnalistice vážící se k Praze a Brnu. Nevelké úspěchy regionálních novin byly dle Bednaříka způsobeny nekvalifikovanými a nezkušenými tvůrci, redaktory či vydavateli.

Dalším činitelem byly ceny za předplatné, které si lidé mnohdy nemohli dovolit, a tak noviny brzy zanikaly. Podmínky pro vznik mimopražských listů okomentoval slovy: „*Boj o veřejné mínění probíhal hlavně v městském a maloměstském prostředí, kde se aktivity redaktorů a vydavatelů novin mohly opřít o větší koncentraci vzdělaných lidí se zájmem o politiku.*“¹⁸ Tuto podmínku města v oblasti Prácheňska jistě splňovala. Zaměříme-li se tedy na město Písek, zjistíme, že především díky vyhlášenému gymnáziu se zde soustřeďovali profesori, ale i studenti, kterým jistě budoucnost země nebyla lhostejná. I přesto se publikace o píseckých žurnalistických počinech nezmiňuje.

---

¹⁷ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 439 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-802-4730-288. S. 47-48.

¹⁸ Tamtéž, S. 105.

1.5 Regionální literatura

Existuje mnoho hledisek, podle nichž lze charakterizovat pojem *regionální literatura*. Při bližším zkoumání odborných publikací zabývajících se danou tematikou zjistíme, že při klasifikaci regionální literatury většina autorů zohledňuje tři základní hlediska, a to obsahové, územní a autorské. Pravděpodobně nejnádhavněji definuje pojem *regionální literatura* kolektiv autorů Slovníku literární teorie: „...představuje v běžném pojetí všechna literární díla, v nichž se výrazným způsobem odráží autorův vztah k určitému kraji, k jeho zvláštnostem společenským, kulturním i jazykovým, k jeho etnické i přírodní osobitosti. V užším smyslu jde o literaturu, která slouží specifickým kulturním potřebám určité krajové oblasti a spoluvytváří místní kulturní život.“¹⁹ V souvislosti s místními knihovnami vyplývá, že regionální literatura zahrnuje nejen písemné dokumenty, ale i obrazová, zvuková a audiovizuální díla.

Osvaldová v *Encyklopedii praktické žurnalistiky* zaměřuje pozornost pouze na pojem *regionální tisk*, kde jej definuje jako periodika, která jsou spjata s určitým místem, od kterého se odvíjí získávané informace a také publikum, pro které jsou zprávy určeny. Redakce je situována do místa daného regionu a novináři se zaměřují na lokální zpravodajství a publicistiku. Dále uvádí, že „...vývoj českých médií v posledním desetiletí směřuje k regionalizaci a posílení místního zpravodajství. Vznikají nové regionální deníky, rozhlasová i televizní studia a celostátní deníky se této konkurenci snaží čelit vydáváním regionálních příloh.“²⁰

Zařazení určitého materiálu do pomyslné škatulky „regionální“, bývá posuzováno na základě tří základních hledisek, jak bylo již zmíněno, je to hledisko obsahové, územní a autorské. Bínová za obsahovým hlediskem spatřuje díla, jež se celkově (monografie) nebo alespoň z části (studie, články, hesla, atp.) věnují danému regionu. Územní hledisko shrnuje všechna díla, která byla vydána na území příslušného regionu bez ohledu na obsah. Toto hledisko tedy chápe regionální literaturu i jako produkci nakladatelství, tiskáren a vydavatelů. Pod posledním autorským hlediskem se

---

¹⁹ *Slovník literární teorie*. 1. vyd. Praha: Čsl. spisovatel, 1984, 465 s. S. 312.

²⁰ OSVALDOVÁ, Barbora. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999, 256 s. ISBN 8085983761. S. 192.

skrývá produkce místních autorů, tzn. spisovatelů spjatých s regionem původem, či produkcí.²¹

Regionální literatura přináší pocit sounáležitosti, identifikace a odlišení od ostatních regionů. Většina regionů má své typické určující rysy, které pramení z historické či kulturní tradice regionu. Nedílnou součástí regionální literatury je tedy zprostředkování obrazu z historie, tradic či kultury. Regionální dokumenty lze diferencovat do několika základních kategorií. Jak již bylo zmíněno, převažují tištěné textové dokumenty. Trendem posledních let je však digitalizace tištěných dokumentů, a tak se můžeme setkat i s elektronickou formou. Elektronická podoba tištěných materiálů je přitažlivá především pro čtenáře mladšího věku. Bínová (1989) rozděluje regionální literaturu následně:

Monografie jsou nejpočetněji zastoupenou kategorií. Z monografií získáváme komplexní informace, podle kterých si čtenáři mohou utvořit představu o daném regionu. Mohou přibližovat konkrétní lokalitu či vybranou specifickou tematiku. Konkrétně bychom k monografiím zařadili paměti, cestopisy, pověsti, životopisy, historické romány, vesnické povídky či vybrané útvary lidové slovesnosti.

Sborníky jsou vydávány institucemi na území daného regionu. Nejčastěji jsou to muzea, archivy, galerie či výzkumné ústavy. Publikace jsou tvořeny jednotlivě zpracovanými texty, které však pojí společný tematický okruh. Sborníky mohou zasahovat například do hospodářského či kulturního dění. Na regionální úrovni jsou stěžejní především autorské a jubilejní sborníky.

Periodika zastupují kategorii nejbližší předkládané diplomové práci. Představují totiž periodicky vycházející dokumenty poskytující místním odběratelům aktuální informace z regionu. Tato kategorie je zastoupena novinami, časopisy, ročenkami, bulletiny, místními zpravodaji, atp.

Drobné tisky slouží taktéž k informování místních obyvatel o událostech z regionu. Jak již napovídá název, jsou však mnohem stručnější než periodika a vycházejí ve spojitosti s nějakou událostí. Drobný tisk zahrnuje plakáty, pozvánky, katalogy výstav či pohlednice.

---

²¹ BÍNOVÁ, Jiřina. *Regionální literatura ve veřejných knihovnách Středočeského kraje*. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1989. S. 3.

Místní tisk taktéž přináší aktuální informace z daného regionu, je však rozsahově omezen na 100 stran. Význam místního tisku je především v informování o společenském, hospodářské či kulturním dění, ale zasahuje mimo jiné i do utváření politického názoru.

2. Prácheňsko a žurnalistika

Abychom dostatečně pochopili důvody a záměry počátku vydávání „*Poutníka od Otavy*“ (později „*Otavanu*“), je třeba ohlédnout se do minulosti a vzít v úvahu historické a společenské poměry, které panovaly v dřívějším Prácheňském kraji. Pozornost upneme především na vývoj města Písku, kde byly časopisy („*Poutník od Otavy*“, „*Otavan*“) tištěny. Velká část příspěvatelů periodického tisku byla spjata s místními vzdělávacími instituty, v první řadě s píseckým gymnáziem. Jednalo se nejen o profesory, ale také o studenty škol. Neméně důležité jsou také poznatky o žurnalistických předchůdcích, kteří působili v oblasti Prácheňska, a na které měli iniciátoři „*Poutníka od Otavy*“ možnost navázat.

2.1 Minulost města Písku

O založení a historii města Písku bylo napsáno mnoho publikací. K předním historikům, kteří se zabývali problematikou dějinného vývoje Písku a jeho blízkého okolí, patřil především prof. August Sedláček. V současné době bychom z mnoha autorů jmenovali například Ondřeje Koláře, Jana Adámka, Jiřího Fröhlicha, ale především Jiřího Práška²².

Právě Prášek se minulostí Písecka zabývá velice detailně z mnoha různých úhlů pohledu. Zohledňuje mnoho aspektů, jež přispěly k vývoji města. Ve svých publikacích se věnuje historickým, literárním, společenským, kulturním a nespočtu dalším stránkám Písecka od nejstarších dob až po současnost. Právě z důvodu širokého rozpětí informací o námi analyzované lokalitě hodlám v následující kapitole čerpat především z publikací Jiřího Práška. Pro potřeby předkládané diplomové práce však postačí zmínění vybraných nejdůležitějších historických faktů a událostí, které byly pro formování obrazu Písecka stěžejními.

První písemný doklad o Písku pochází z roku 1243 (vláda Václava I.). Prášek ve své publikaci *Písecké 2. tisíciletí* nastiňuje teorii o osídlení dané oblasti již o mnoho let dříve, k tomuto tvrzení neexistuje žádná listina, avšak archeologické výzkumy nasvědčují pravděpodobnosti této myšlenky. Zakládací listinu z roku 1243 nazvanou

---

²² **PhDr. Jiří Prášek** (* 1959): Narodil se v roce 1959 v Táboře, ale vyrůstal v Chýnově. Již od mládí byl fascinován historií, kterou i později vystudoval na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Brně. Roku 1983 začal pracovat v píseckém muzeu jako etnograf, později se stává ředitelem muzea. V současné době je autorem mnoha knih a populárně naučných i odborných článků, které se zabývají historií Písecka.

„apud Pezch“ čili „v Písku“ (někdy překládáno jako „u Písku“) komentuje slovy: „...nevíme, zda se tento údaj vztahuje již k nově založenému městu, či ještě k starší osadě u sv. Václava, jejíž existenci jsme již naznačili, a která s největší pravděpodobností nesla stejné jméno.“²³

V publikaci *Písek-řeka vypravuje* navíc Prášek doplňuje informaci o zakladateli města. Mnozí za zakladatele považují Přemysla Otakara II., neboť se velmi intenzivně zasloužil o výstavbu hradu i města. Přesněji by však měl být nazýván spíše budovatelem než zakladatelem. Mezi architektonické památky, o jejichž vybudování se Přemysl Otakar II. zasadil, patří například písecký hrad, kamenný most či dominikánský klášter. Název *Písek* město dostalo podle dlouholeté tradice rýžování zlata z říčního písku řeky Otavy. I v současné době bývá někdy označováno jako *zlatonosný Písek*.²⁴

Město Písek bylo od nepaměti spojováno s vzdělávacími institucemi. Studium bylo nejprve úzce spjato s kláštery či kostely. V této souvislosti poukazuje Prášek na velký požár, který vypukl v Písku v roce 1532. Oheň se nevyhnul ani místnímu kostelu, v jehož blízkosti shořela i zdejší škola. Na vybudování nové školní budovy nemělo město v dané době mnoho finančních prostředků, přesto Písečtí nezůstali nadále bez možnosti vzdělávání. Jak uvádí Prášek: „...přesto se jim s velkými obětmi podařilo postavit v roce 1565 proti západnímu průčelí děkanského kostela novou patrovou školní budovu.“²⁵ Dále zmiňuje, že v době humanismus zde vyučovala celá řada významných osobností, což přispělo k získání přívěska jihočeské Atény. Tradice spojená s poskytováním kvalitního a rozmanitého vzdělání se v podstatě udržela přes staletí až do současnosti.

Pro oblast Prácheňska ve spojitosti se vzdělávacími institutem byl klíčový rok 1777, kdy bylo v Písku otevřeno státní gymnázium (po zrušení jezuitského gymnázia v Klatovech). Následovalo vybudování vyšší reálky, vyšší dívčí školy, rolnické a lesnické školy a mnoha dalších rozmanitě zaměřených institucí. Právě profesori a studenti škol později sehráli hlavní roli v utváření podoby společenského dění a s ním spojenými žurnalistickými počiny.

---

²³ PRÁŠEK, Jiří. *Písecké 2. tisíciletí*. 1. vyd. Písek: J, 2000, 221 p. Region (Písek, Jihočeský kraj, Czech Republic). ISBN 80-861-5424-6. S. 16.

²⁴ PRÁŠEK, Jiří. *Písek – řeka vypravuje*. Písek: Městský úřad Písek, 2001, 136 s. ISBN 80-238-7611-2.

²⁵ Tamtéž, S. 24.

Napříč staletími prošla oblast Prácheňska, v čele s Pískem, mnohými změnami. V 15. století v období husitství pocházelo mnoho klíčových osobností právě z jižních Čech. Revoluční události se proto pochopitelně odehrávaly i v dané lokalitě. Prášek udává, že v této době bylo město Písek ovládnuto stoupenci kalicha a stalo se hlavním střediskem revolty proti oficiální církvi.²⁶ Zemanová ve své publikaci navíc dodává, že za své sídlo si zvolil Písek i Mikuláš z Pelhřimova, který odtud spravoval husitské církevní záležitosti.

17. století se neslo ve znamení válek a celkového úpadku. „*Písek byl dán pod vojenskou správu nechvalně proslulého španělského dobrodruha Martina de Hoeff Huerty.*“²⁷ Dále popisuje situaci v době pobělohorské, přičemž vyzdvihuje snahy Písku o udržení národního rázu. Až na sklonku 18. století se germanizace dokázala prosadit v plné síle. Němčina byla užívána na úřadech, ve školách, ale stala se i jazykem měšťanské společnosti.

Počátkem 19. století začaly být patrné snahy o vlastenecké uvědomění. Značnou měrou k tomu přispívaly styky s pražskými obrozenci. Zemanová i Prášek se shodují, že enormní podíl na obnovení českého jazyka měli profesori spjatí s píseckým gymnáziem. Pomineme-li prozatím žurnalistickou oblast, zjistíme, že jednu z nejdůležitějších rolí sehrálo také založení prvního kamenného divadla v Písku. Do té doby zde působily především německé divadelní společnosti, které účinkovaly v hostinských sálech či školách, jak uvádí Zemanová. „*První kamenné divadlo v Písku (zvané „Ottovské“ podle kupce Otta, který je dal vystavět) vzniklo asi roku 1817.*“²⁸ Autorka následně uvádí, že od roku 1820 zde bylo možné zhlédnout i některé české hry, například Klicperův *Divotvorný klobouk*.

V 60. letech dosáhly snahy o obnovení češtiny svého vrcholu. Prášek ve své publikaci uvádí výčet institucí, které byly v daném období založeny, a které se značně podílely na obraně proti germanizaci. „*Významnými národními počiny bylo i zřízení záložny (1860), Hospodářského spolku (1861), pěveckého spolku „Otavan“ (1865), Sokola (1868) a konečně založení velmi důležitého peněžního ústavu,*

---

²⁶ PRÁŠEK, Jiří. *Písecké 2. tisíciletí*. 1. vyd. Písek: J, 2000, 221 p. Region (Písek, Jihočeský kraj, Czech Republic). ISBN 80-861-5424-6. S. 39.

²⁷ ZEMANOVÁ, Blanka. *Písecká literatura a její autoři*. Písek: J a M, 2005. ISBN 80-86154-57-2. S. 17.

²⁸ Tamtéž, S. 21-22.

*totiž spořitelny (1868) jejíž činnost bývala vždy pro Písek přínosem.*²⁹ A v neposlední řadě je třeba vyzdvihnout úlohu tisku v dané době. Konkrétně v Písku se na národním uvědomění podílel časopis nazvaný „*Poutník od Otavy*“, který byl kvůli nehodícímu se obsahu také zastaven. Iniciátoři časopisu se však nenechali odradit a hned následující rok po zastavení vydávání „*Poutníka od Otavy*“ počali vydávat v podstatě totožný časopis pod názvem „*Otavan*“.

2.2 Předchůdci Poutníka od Otavy

Z *Almanachu píseckého gymnázia (1778-1998)* vyplývá, že v první polovině 19. století byla dominantním vyučujícím jazykem němčina a latina. „*Češtině vláda nepřála, a i když se písečtí studenti od roku 1817 cvičili v české mluvnici a slohu a překládali z latiny do mateřského jazyka, r. 1821 bylo rozhodnuto, že čeština není řádným předmětem a mohlo jí být vyučováno mimo školní rozvrh a zdarma.*“³⁰ Velkou zásluhu na zařazení českého jazyka a literatury, alespoň jako nepovinného předmětu, měl profesor Řehoř Zeithammer,³¹ který daný předmět od roku 1841 i vyučoval. K vlastenecky smýšlejícím později patřili bezesporu i profesori Václav Zikmund, Karel Ninger³² či Josef Pažout. Všichni se stali přispěvateli „*Poutníka od Otavy*“.

Periodicky vydávané noviny „*Poutník od Otavy*“, jež vycházely od roku 1858, nebyly prvním žurnalistickým počinem v oblasti Prácheňska. Jiří Prášek uvádí, že privilegium prvního časopisu v Čechách, pomineme-li Prahu, měl časopis „*Auřední list Prachynského kraje - Amtsblatt des kaiserlichen königlichen Prachiner Kreisamtes*“. Periodikum vycházelo v letech 1835 až 1837 a bylo, jak již název napovídá, bilingvně provedeno. S přihlédnutím k historicko-politické situaci dané doby není překvapením,

---

²⁹ PRÁŠEK, Jiří. *Písecké 2. tisíciletí*. 1. vyd. Písek: J, 2000, 221 p. Region (Písek, Jihočeský kraj, Czech Republic). ISBN 80-861-5424-6. S. 162.

³⁰ Almanach píseckého gymnázia. 220 let píseckého gymnázia (1778-1998). Písek: Gymnázium, 1998. S. 9.

³¹ **Řehoř Zeithammer** (1800 – 1881): Narodil se 31. 7. 1800 ve Štěkni, nedaleko Písku. Byl jedním z prvních necírkevních středoškolských profesorů píseckého gymnázia. Velkou měrou přispíval k společenskému a kulturnímu rozkvětu města. V roce 1841 založil městskou knihovnu v Písku a o tři roky později se zasloužil o založení první opatrovny pro děti předškolního věku z chudších rodin. Později byl jmenován čestným občanem Písku.

³² **Karel Ninger** (1827 – 1913): Narodil se 12. 1. 1827 v Chotěboři. Pracoval v redakci Národních novin Karla Havlíčka Borovského. Roku 1852 složil profesorské zkoušky a nastoupil na píseckém gymnáziu jako zastupující učitel. Vyučoval zeměpis, dějepis, latinu a češtinu. Mimo jiné spolupracoval i na Riegrově Naučném slovníku. Podílel se na založení písecké dívčí školy (1860) a písecké záložny (1860).

že list byl psán německy a v druhém sloupci si čtenáři mohli přečíst český překlad. Prášek charakterizuje překlad do českého jazyka jako chabý a nezdařilý. „*Tato čeština se pranic nelíbila českým buditelům, kteří ji několikrát kritizovali.*“³³ Poslední ročník dokonce vyšel pouze v německém jazyce, bez českého překladu.

„*Auřední list*“ bychom v současné době tematicky zařadili k administrativnímu funkčnímu stylu. Prášek jej charakterizuje jako úřední věstník, jehož zřizovatelem byl krajský úřad. Časopis vycházel jednou za týden, přičemž každý měsíc obsahoval obrazovou přílohu týkající se vybraného prácheňského města či hradu. Zemanová³⁴ doplňuje informace o přispěvatelích daného listu. Především vyzdvihuje tehdejšího prefekta píseckého gymnázia, Josefa Schöna³⁵, který zprostředkoval příspěvky týkající se historie.

V revolučním roce 1848 se ve společnosti stupňovalo napětí mezi českým a německým obyvatelstvem. Složení obyvatelstva prácheňského kraje bylo převážně české národnosti, ovšem vychovávaní a vzdělávání byli v jazyce německém. Reakce na tehdejší situaci se objevily i v žurnalistice, konkrétně začal vycházet časopis nazvaný „*Prácheňský týdeník*“. Prášek jej charakterizuje slovy: „...*jediný časopis na českém venkově v revolučním období roku 1848.*“³⁶ Následně uvádí, že redaktorem časopisu se stal radikální demokrat Antonín Žalud, který pocházel z Hoštic nedaleko Volyně, a tiskl jej Václav Vetterle. Pro nevhodný obsah, který se nehodil politickým záměrům dané doby, však bylo vydávání časopisu po pouhých čtyřech číslech zastaveno.

2.3 Počátky Poutníka od Otavy

První číslo chronologicky vydávaného časopisu z oblasti Prácheňska vyšlo v neděli 3. ledna roku 1858. Zakladatelem periodika byl písecký učitel Vojtěch Vlastimil Janota, o jehož vlastenectví nebylo pochyb. Společně s tiskařem Václavem Vetterlem dali časopisu název „*Poutník od Otavy*“ s podtitulem „*Časopis pro lid městský*“

---

³³ PRÁŠEK, Jiří. *Písecké 2. tisíciletí*. 1. vyd. Písek: J, 2000, 221 p. Region (Písek, Jihočeský kraj, Czech Republic). ISBN 80-861-5424-6. S. 169.

³⁴ ZEMANOVÁ, Blanka. *Písecká literatura a její autoři*. Písek: J a M, 2005. ISBN 80-86154-57-2. S. 22.

³⁵ **Josef Schön** (1790 – 1838): Narodil se 14. 3. 1790 v Josefově. Byl vysvěcen na světského kněze v Hradci Králové, kde i později pracoval jako profesor. V roce 1823 se dostal do Písku, kde působil jako prefekt místního gymnázia. Přestože považoval češtinu za svůj mateřský jazyk, většinu děl napsal německy či latinsky.

³⁶ PRÁŠEK, Jiří. *Písecké 2. tisíciletí*. 1. vyd. Písek: J, 2000, 221 p. Region (Písek, Jihočeský kraj, Czech Republic). ISBN 80-861-5424-6. S. 159.

i venkovský“. Zemanová hodnotí kvality časopisu následně: „Dobré úrovně nabyl časopis zvláště tehdy, když do něho začali přispívat profesoři Zikmund, Ninger a Pažout.“³⁷ Z dalších přispěvatelů zmiňuje například Josefa Kořána, který vystudoval písecké gymnázium, později se stal ředitelem Ottova slovníku naučného a v neposlední řadě působil také jako redaktor Riegrova Naučného slovníku a časopisu Světozor. Prášek za občasného přispěvatele uvádí i Jana Nerudu.

Tematika časopisu byla velmi rozsáhlá. Počínaje beletristickými příspěvky (často na pokračování), přes historická fakta týkající se oblasti Prácheňska, až po praktické rady zemědělcům a rolníkům. V dané době však bylo vydávání periodika podmíněno cenzurou politických příspěvků. A právě porušování tohoto omezení se nakonec stalo časopisu osudné. Především v roce 1861 byly redakci časopisu nejprve udělovány peněžní pokuty za nevhodný obsah, o rok později bylo vydávání zastaveno zcela. K zániku se však dostaneme až později, nyní je třeba podotknout, jak velkou roli ve vlastenecké otázce tento časopis sehrál. Prášek důležitost daného periodika podtrhuje výčtem mimopíseckých předplatitelů. Uvádí, že v Praze si časopis předplatilo dvacet odběratelů a ve Vídni byli čtyři zájemci, což představovalo nemalý úspěch.³⁸

První vydání prvního ročníku časopisu je ukončeno výzvou směřovanou budoucím předplatitelům od nakladatele Václava Vetterla. „Časopisu tohoto vyjde každou neděli ½ arch velké osmerky. Předplacení se přijímá v knihtiskárně V. Vetterla v Písku, jakož i ve všech řádných kněhkupectvích v Rakousku – O brzké předplacení žádá V. Vetterl, nakladatel.“³⁹ Zpočátku činilo předplatné na čtvrt roku s poštovním doručením 50 kr. stř., bez pošty poté 36 kr. stř.

S tiskem časopisu je spojena zajímavost týkající se tiskařského lisu. Prášek ve své publikaci uvádí, že železný lis, na kterém Vetterle tiskl „Poutníka od Otavy“, patřil Karlu Havlíčku Borovskému. Za povšimnutí též stojí hlásková a stylistická stránka českého jazyka dané doby.

Již v úvodu byla nastíněna myšlenka, že tvůrci „Poutníka od Otavy“ nebyli prvními žurnalisty v oblasti Prácheňska, kteří vydávali periodický tisk. Janota spolu

---

³⁷ ZEMANOVÁ, Blanka. *Písecká literatura a její autoři*. Písek: J a M, 2005. ISBN 80-86154-57-2. S. 26.

³⁸ PRÁŠEK, Jiří. *Písecké 2. tisíciletí*. 1. vyd. Písek: J, 2000, 221 p. Region (Písek, Jihočeský kraj, Czech Republic). ISBN 80-861-5424-6. S. 162.

³⁹ *Poutník od Otavy*. Písek: V. Vetterl, 1858.

s ostatními členy redakce měli tedy na koho navazovat. Zemanová dodává další zdroj, z něhož mohli čerpat, a to časopis *Posel z Prahy*. „*Písečtí publicisté měli vzor v pražském časopise Posel z Prahy, do kterého přispíval i V. Janota.*“⁴⁰

2.4 Následovníci Poutníka od Otavy

Jak bylo již uvedeno výše, v roce 1862 bylo vydávání „*Poutníka od Otavy*“ zastaveno. Příčin k tomuto kroku mohlo být hned několik. Jedno z vysvětlení uvádí sám V. Vetterl v prvním čísle časopisu „*Otavan*“, který se prakticky stal pokračovatelem odkazu „*Poutníka od Otavy*“. Redakce i tisk zůstaly u stejné dvojice iniciátorů, a to u V. V. Janoty a V. Vetterla. Časopis „*Otavan*“ začali vydávat 5. dubna roku 1863. Na poslední stránce prvního vydání bylo zároveň otištěno vysvětlení, proč došlo k zastavení tisku „*Poutníka od Otavy*“. „*Příčina toho leží předně v tom, že jsem měl položit kauci, kterou by se byl P. od O. zdražil, za druhé proto, že já, jenž redaktorem a nakladatelem P. od O. jsem byl, čtvrtý již měsíc chorobou jsem poután na lůžko.*“⁴¹ Prášek navíc dodává, že zániku přispěl i nevhodný politický obsah časopisu, což redaktor neuvedl a nejspíše ani uvést nemohl pro dobro časopisu nového.

Podtitul časopisu „*Otavan*“ zněl „*Časopis poučný a zábavný*“. Periodicita vydávání se oproti „*Poutníkovi od Otavy*“ prodloužila, předplatitelé jej dostávali či odebírali každých deset dní. V prvním ročníku stihlo vyjít v období od 5. dubna do 25. prosince 27 čísel. V následujících dvou ročnících již časopis vycházel jednou za čtrnáct dní. Čtvrtý ročník během roku 1866 přerušila válka. „*Tehdy, v létě roku 1866, v době rakousko-pruské války, přestal do Písku docházet časopis Otavan, v té době tištěný v Praze.*“⁴² V následujících letech (1879-1913 a 1916-1936) v Písku vycházely další noviny stejného titulu, tedy „*Otavan*“. Jednalo se však o pouhou shodu jmen či přesněji o snahu poukázat na historický odkaz původního „*Otavanu*“.

„*Otavan*“ však ve své době nebyl jediným periodikem, které v oblasti Prácheňska v 60. letech vycházelo. V Písku se jednalo o poměrně kvalitní časopisy, které však neměly dlouhého trvání. „*Od roku 1864 vydával J. Haseer časopis Zvon*

---

⁴⁰ ZEMANOVÁ, Blanka. *Písecká literatura a její autoři*. Písek: J a M, 2005. ISBN 80-86154-57-2. S. 26.

⁴¹ *Otavan*. Písek: V. Vetterl, 1863.

⁴² PRÁŠEK, Jiří. *Písecké 2. tisíciletí*. 1. vyd. Písek: J, 2000, 221 p. Region (Písek, Jihočeský kraj, Czech Republic). ISBN 80-861-5424-6. S. 169.

a profesor B. Spiess Prácheň, od roku 1868 opět za Janotovy redakce časopis Písek.⁴³ Prášek navíc doplňuje, že byl vydáván ještě informační list nazvaný *Telegramy*. Uvádí, že iniciátorem se stal opět V. Vetterle. Jak již název napovídá, tisk měl podobu telegramů, které informovaly o válečných událostech z rakousko-pruské války. K tomuto kroku Vetterle přistoupil z důvodu absence jiných novin. *Telegramy* vycházely pouze po dobu dvou měsíců.

2.4 Následovníci Otavanu

Jak bylo již uvedeno v předchozích kapitolách, vydávání námi analyzovaného časopisu „*Otavan*“ přerušila v roce 1866 rakousko-pruská válka. Rokem 1879 však započalo vydávání nového časopisu, který nesl stejný název. První číslo bylo vydáno konkrétně 5. července 1879. Podtitul časopisu zněl „*Týdenník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové*“. V průběhu vydávání daného periodika se podtitul několikrát změnil, změny byly prováděny převážně rukou v ruce s příchodem nových vydavatelů či tiskařů. Prvním vydávajícím byl Václav Šimek, který vlastnil v Písku knihkupectví na Velkém náměstí. Dané periodikum bylo, s přestávkou v letech 1913 – 1916, vydáváno až do roku 1936.⁴⁴

Časové rozpětí u vydávání periodika bylo poměrně rozsáhlé, logicky tak došlo při jeho vývoji k mnoha proměnám. Pro potřeby předkládané práce však postačí zmínit pouze ty nejdůležitější změny. Pokračovatelé časopisu „*Otavan*“ navázali na své předchůdce v zachování některých shodných rubrik. Například ponechali beletristický ráz časopisu, o čemž svědčí příspěvky v podobě básní, povídek na pokračování, novel či fejetonů. Také historické články měly nadále své místo v jednotlivých vydáních. Nově však redakce prvního ročníku zařadila politické zprávy, meteorologické pozorování či příležitostně informace ze soudní síně.

V roce 1913, v 35. čísle, uveřejnila redakční rada na titulní straně vysvětlení, proč jsou nuceni zastavit tisk periodika. Znělo následovně: „*Mimořádné poměry, jež zavládly ve všech tiskárnách roztržkou mezi majiteli závodů grafických a organizací pomocnickou při jednání o nový tarif, a jsou příčinou zastavení práce, vyvolávají značné obtíže u vydávání časopisův. Prosíme svých vážených odběratelů a čtenářů,*

---

⁴³ ZEMANOVÁ, Blanka. *Písecká literatura a její autoři*. Písek: J a M, 2005. ISBN 80-86154-57-2. S. 26.

⁴⁴ *Otavan*. Písek: V. Šimek, 1879-.

aby až do návratu k normálním poměrům měli v této příčině strpení.⁴⁵ Vydávání bylo obnoveno až v roce 1916. Obnovení však přineslo mnoho změn, a to jak ve složení redakční rady, tak v prodloužení periodicity vydávání, dokonce i podtitul časopisu. Vedení redakce se nově ujal již zmiňovaný Jaromír Malý, který časopis zároveň i vlastnil. Tisk a samotné vydávání časopisu byly v režii Theodora Kopeckého.

Z prvního čísla vydaného roku 1916 je na první pohled patrná odlišná grafická úprava titulní stránky i celého periodika. Časopis v dané době nesl podtitul „*Měsíčník pro národní, kulturní a hospodářské zájmy královského města Písku a kraje Prácheňského.*“. Již z podtitulu je patrné, že autoři časopisu hodlají rozšířit své působení na celý Prácheňský kraj. Redakce svůj záměr vysvětlila následně: „*Potřeba podobného listu pro Písek, Prácheňsko a přilehlé Pošumaví jeví se snad právě dnes ještě více než kdy jindy, neboť pro neutěšené poměry válečné v Písku i kraji našem celá řada krajských listů dobrovolně neb nedobrovolně zanikla.*“ V neposlední řadě je třeba zmínit změnu periodicity. Časopis již nevycházel jednou za týden nýbrž jednou za měsíc.

Podoba „*Otavanu*“ byla změněna nejen po grafické stránce, ale především se změnilo obsahové zaměření časopisu. Již z úvodních slov vyplývá, že redakce se svými články snažila přispět ke zvýšení národního a kulturního cítění v dané oblasti. Beletristický ráz periodika byl utlumen, naopak své stálé místo si zde našly reklamy či inzerce. K tomuto kroku pravděpodobně redakce sáhla z důvodu zvýšení příjmů. „*Otavan*“ byl v dané tvořen šestnácti stránkami, přičemž předplatné ročně činilo 5 K 40 hal. Jednotlivé sešity poté byly k zakoupení za 50 hal.

Kvalitu periodika zaručovala zvučná jména autorů jednotlivých příspěvků. Nejčastěji se jednalo o profesory píseckého gymnázia. Z lyrických příspěvků vyzdvihneme především básně Adolfa Heyduka či Antonína Klášterského. U prozaických článků jmenujme za všechny Františka Soukupa, Karla Klostermanna či samotného vydavatele Jaromíra Malého. Vybrané texty časopisu byly doplněny obrazovou přílohou za přispění Josefa Velenovského. Návrh obálky a záhlaví „*Otavanu*“ je prací prof. J. V. Dvořáka.

V roce 1936 postupně časopis začal vycházet nepravidelně, nahromadilo se několik čísel, které po určité době vyšly všechny najednou. Tato situace byla způsobena

---

⁴⁵ *Otavan*. Písek: V. Šimek, 1879-.

politickou situací v zemi. Předválečná napjatá doba nepřála kulturnímu vyžití v podobě žurnalistických regionálních počinů. Majitelem časopisu byl stále Jaromír Malý, tisku se však nově ujal František Podhajský. Za redakci v dané době odpovídal František Lipš, který zastával post městského knihovníka v Písku. Čtenářům „*Otavanu*“ se od redakce dostalo následujícího vysvětlení: „*Snažíme se s obětmi udržet „Otavan“ přes nepříznivé hospodářské poměry současné doby, kdy kultura trpí a vlastivědné časopisy našeho druhu zanikají. Necht' proto čtenáři omluví delší přestávky ve vydávání listu...*“⁴⁶ Přes veškerou snahu se však časopis nepodařilo dále vydávat.

---

⁴⁶ *Otavan*. Písek: V. Šimek, 1936, roč. 14, č. 8-9-10.

3. Komparace hlavních novin vybraných jihočeských měst

V 2. polovině 19. století samozřejmě nevycházely regionální periodické tisky pouze na Písecku, ale žurnalistika se hojně rozvinula i v dalších větších jihočeských městech. V rámci komparace „*Poutníka od Otavy*“, následně „*Otavanu*“, hodlám na následujících řádcích stručně analyzovat vybrané periodické tisky, jež vycházely v 2. polovině 19. století v Táboře, Jindřichově Hradci a Českých Budějovicích. Pravděpodobně nejznámějším listem z vybraných měst byl „*Ohlas od Nežárky*“, který vycházel v Jindřichově Hradci. Neméně známými a důležitými byly také týdeníky „*Tábor*“ a „*Český jih*“ vycházející v Táboře a „*Č.-budějovické listy*“ vydávané v Českých Budějovicích.

Vybraná periodika hodlám postupně analyzovat chronologicky podle data vzniku od nejstarších tábořských novin až po nejmladší českobudějovické listy. Přičemž se detailněji zaměřím na jindřichohradecký „*Ohlas od Nežárky*“, který nejvhodněji poslouží ke komparaci s píseckými regionálními periodickými časopisy. U zbývajících dvou měst postačí, pro potřeby předkládané práce, nastínění situace v oblasti lokální žurnalistiky v 2. polovině 19. století a stručná charakteristika titulů.

Tábořský týdeník bohužel nebyl digitalizován, tím pádem k analýze využívám sekundárních internetových zdrojů. V případě českobudějovických listů je situace odlišná, zde k digitalizaci došlo, tudíž informace čerpám primárně přímo z daného periodika. „*Ohlasem od Nežárky*“ se velice detailně zabýval Roman Malach ve své diplomové práci „*Přínos týdeníku Ohlas od Nežárky pro český národopis*“. V případě tohoto periodika si tedy dovoluji odkazovat na Malachovu práci.

3.1 Tábor

Regionální periodický tisk z Tábora byl v rukou rodiny Frankovi. Zakladatelem tiskárny se stal Jan Karel Frank, který postupně z tiskárny udělal rodinný podnik a po letech převzal živnost jeho syn Petr Frank. První číslo týdeníku „*Tábor*“ vyšlo v dubnu roku 1864, tedy v době, kdy v Písku již rok vycházel „*Otavanu*“. Periodikum vycházelo jednou týdně nákladem majitelů tiskárny až do roku 1910. V daném roce vydávání tisku převzala mladočeská strana. K produkci dané tiskařské firmy jmenujme

ještě další dva časopisy, které však neměly dlouhého trvání. Prvním z nich byl humoristicky laděný časopis „*Jiskry*“ vycházející v průběhu roku 1868. Následující rok poté vznikl beletristický list nazvaný „*Lužničan*“, který z důvodu nedostatku odběratelů taktéž po roce zanikl.⁴⁷

V 70. letech 19. století v Táboře začal vycházet časopis nazvaný „*Český jih*“. Jeho vydávání však již mělo o poznání delší trvání, konkrétní časové rozmezí časopisu bylo ohraničeno roky 1872 až 1941. Z podtitulu časopisu, „*týdeník pro poučení a zábavu, pro potřeby obecné a společenské*“, vyplývá, že periodikum vycházelo jednou týdně.

Mezi nejznámější přispěvatele obou periodik, tedy časopisů „*Tábor*“ i „*Český jih*“, patřil například Jan Hanuš Máchal. Později se vydavatelem i redaktorem „*Českého jihu*“ stal Stanislav Dalibor Kubíček. K přednostem „*Českého jihu*“ je třeba přičíst i profesionální fotografie z dílny Ignáce Šechtla. Fotograf pečlivě dokumentoval vývoj města Tábor, dokonce se dodnes dochovaly některé z jeho fotografií Tábořského náměstí.⁴⁸

3.2 Jindřichův Hradec⁴⁹

„*Ohlas od Nežárky*“ měl v rámci vybraných analyzovaných tisků prvenství v délce vydávání. První číslo vyšlo v roce 1871 a s menšími či většími změnami se periodikum udrželo až do roku 1942. Časopis byl koncipován jako týdeník, přičemž jednotlivá čísla vycházela většinou v pátek nebo v sobotu. Podtitul časopisu zněl: „*Týdeník pro poučení a zábavu, pro zájmy obecné a společenské.*“ Tisk periodika byl v rukou členů rodu Landfrasů, kteří vlastnili v Jindřichově Hradci tiskárnu a byli váženými členy města. „*Ohlas od Nežárky*“ konkrétně počal vydávat Vilém Landfras a až do druhé světové války, která vydávání zastavila, bylo periodikum ve vlastnictví této rodiny.

---

⁴⁷ Knihtiskárna s regionální nakladatelskou produkcí v Táboře. *Slovník českých nakladatelství 1849 - 1949* [online]. 2014 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.slovník-nakladatelství.cz/nakladatelství/petr-frank.html>.

⁴⁸ HUBIČKA, Jan. Šechtla a Voseček. *Šechtla a Voseček* [online]. 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://sechtla-vosecek.ucw.cz/ignac.html>.

⁴⁹ MALACH, Roman. *Přínos týdeníku Ohlas od Nežárky pro český národopis*. Brno, 2010. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/145987/ff_m/diplomova_prace.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Daniel Drápala, Ph.D.

Charakteristiku formální podoby časopisu dotváří údaj o ceně. Za roční předplatné zájemci zaplatili 3 zl. 20 kr., tato sazba se udržela nezměněná až do roku 1900, kdy stoupla na 6K 40 hal. Později došlo znovu ke zvýšení ceny, která byla již konečná, na 22 K 40 hal. V tomto ohledu není zcela na místě provádět komparaci s cenou píseckých periodik, neboť srovnávané tisky nevycházely ve stejném časovém období. Poslední číslo časopisu „*Otavan*“ vydané roku 1866, které je svou datací nejbližší prvnímu číslu „*Ohlasu od Nežárky*“, si bylo možné předplatit pololetně za 1 zl. 20 kr. Jak však bylo zmíněno, dané porovnání není zcela objektivní, a proto je třeba brát jej s rezervou.

Jednotlivé rubriky si zachovávaly po celou dobu poměrně neměnnou podobu. Titulní stranu tvořil tzv. „*Feuilleton*“, jak tomu bylo například i u českobudějovického listu. Následovaly „*Zprávy domácí a z venkova*“, „*Věstník národohospodářský*“, „*Dopisy*“, „*Zprávy literární*“ a podobně. Některé rubriky byly časem přejmenovány, i přesto byly po obsahové stránce nezměněny. I tento časopis, stejně jako tomu bylo u ostatních periodik, byl zakončen reklamami a upoutávkami na lokální firmy. Přičemž převažovaly reklamy odkazující na produkci tiskárny Landfrasů.

K nejvíce zastoupeným zprávám bychom zařadili články historického charakteru, následně pak domácí zprávy. Obě rubriky značnou měrou informují o regionálních událostech dané lokality, ať už ze současnosti, tak i z minulosti. Stejně jako u „*Poutníka od Otavy*“ a „*Otavanu*“ zde byly uveřejňovány některé články, které byly tak rozsáhlé, že musely být rozděleny do několika čísel na pokračování. U „*Ohlasu od Nežárky*“ se takovéto články vyskytovaly zřídka, kdežto v píseckých publikacích, hlavně v případě „*Poutníka od Otavy*“, k tomu docházelo poměrně pravidelně. Markantnější odlišnost mezi srovnávanými periodiky lze spatřovat v podílu beletristických příspěvků. Především „*Poutník od Otavy*“ poskytoval beletristickým počínům značnou část v periodiku, „*Ohlas od Nežárky*“ poté upřednostňoval spíše historické příspěvky.

Zaměříme-li se na autory jednotlivých článků, zjistíme, že mnoho z nich vydávalo příspěvky anonymně. Někteří uveřejnili pouze své iniciály nebo publikovali pod pseudonymem. Pravá jména autorů byla uváděna především u odborných a historických příspěvků. Příspěvateli byli zpravidla regionální učitelé, historici či archiváři, podobně jako u píseckých periodik. Značný rozdíl však spočíval

v tom, že jindřichohradečtí přispěvatelé byli známí pouze v rámci daného regionu, kdežto někteří písečtí přispěvatelé byli známí po celé republice. Za všechny autory přispívající do píseckých periodik jmenujme například Adolfa Heyduka či Karla Klostermanna. Do „*Ohlasu od Nežárky*“ pravidelně přispívali například středoškolští profesori František Bačkovský či Antonín Decker. Do časopisu však nepřispívali pouze muži, z ženských přispěvatelek uvedme spisovatelku Kláru Hůlkovou.

3.3 České Budějovice⁵⁰

V případě periodika vycházejícího v Českých Budějovicích se zaměříme až na konec 19. století. V průběhu roku 1892 zde byl založen časopis „*Č.-budějovické listy*“, jež vycházel jednou týdně každou sobotu. Podtitul listů zněl „*Orgán národní strany svobodomyslné na českém jihu.*“ Periodikum vydával Martin Holanský a tisk byl umístěn do Říšské ulice č. 20 v Českých Budějovicích. Odběratelé zaplatili za roční předplatné 4 zl. 80 kr., při jednorázovém nákupu byl časopis prodáván za 10 kr. Přesto, že periodikum vycházelo pouze po dobu tří let, od roku 1892 do roku 1894, stihlo dojít k změně vydavatele i podtitulu. Od roku 1893 bylo vydávání listu přesunuto do Tábora do Frankovy tiskárny. Poslední ročník nesl nově podnázev „*Neodvislý orgán politický pro jižní Čechy*“.

V současné době jsou jednotlivé výtisky digitalizovány, tudíž jsou snáze přístupny veřejnosti než například táborský týdeník, který alespoň prozatím není možné vyhledat v elektronické podobě. Z jednotlivých čísel vyplývá, že periodikum si po celou dobu vydávání zachovávalo neměnný formální ráz i grafické ztvárnění. Stálost rubrik však není překvapující vzhledem k poměrně krátkému období vydávání časopisu.

Titulní strana zpravidla obsahovala úvodník na aktuální téma, často zde byly otištěny i pozvánky na kulturní akce pořádané v Českých Budějovicích a přilehlém okolí. Zajímavým zjištěním byl fakt, že se redakce nevyhýbala ani politickým zprávám a připomínkám. Toto tvrzení dokládá rubrika nazvaná „*Politický přehled*“. V dolní části titulní strany, nebo na druhé straně, podle rozsahu úvodníku, poté býval zařazován tzv. „*Feuilleton*“. Následoval oddíl nazvaný „*Různé zprávy*“, jehož obsahem byly

---

⁵⁰ *Č.-budějovické listy: orgán národní strany svobodomyslné na českém jihu* [online]. 1892-1894 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://kramerius.cbvk.cz/search/i.jsp?pid=uuid:dc267989-1ae9-4e1b-bac8-918c70d313c0&q=%C4%8Cesk%C3%A9%20Bud%C4%9Bjovice>.

regionální aktuality, informace o úmrtí vážených občanů, sdělení z politických schůzí a podobně. Tato část periodika byla poměrně proměnlivou, záleželo na společenské a politické situaci v regionu.

Za povšimnutí stojí anonymita jednotlivých zpráv v rubrice „*Různé zprávy*“. Příspěvky zde byly řazeny volně za sebe, odlišeny pouze prvním slovem, které bylo tučně zvýrazněno. Analogicky tomu bylo i v rubrice „*Politický přehled*“. Totožnost autorů známe jistě pouze z „*Feuilletonů*“. Tato rubrika obsahovala cestopisné črty, povídky či jiné beletristické útvary. Některé příspěvky musely být kvůli svému rozsahu rozděleny do několika čísel, jak tomu bylo i u píseckých periodik.

Stálou se stala i rubrika nazvaná „*Kalendář*“. Zde byl pravidelně uveřejňován týdenní seznam jmen, jehož nositelé v danou dobu slavili svátek. „*Kalendář*“ byl rozdělen do tří sloupců, v prvním se nacházel datum, v druhém podoba katolických jmen a v posledním jména evangelická. Poslední dvě strany dávaly prostor inzerci a reklamním sdělením lokálních firem a podniků. Peníze utržené za poskytnutou reklamu spolu s penězi za předplatné tvořily finanční zajištění pro periodikum.

4. Poutník od Otavy (1858 – 1862)

V následujících podkapitolách hodlám provést strukturní analýzu daného periodika vycházejícího v letech 1858-1862. Časopis vycházel, ve srovnání s jinými periodiky, v poměrně krátkém časovém rozpětí, tudíž není překvapující, že si za dobu své existence udržel celkem ucelenou vydavatelskou koncepci. Přesto během vývoje lze vypočítat jisté změny, které převážně přicházely s novým ročníkem časopisu. V rámci analýzy se zaměřím na vývoj prodejní ceny, osobnost vydavatele, grafickou podobu a v neposlední řadě na samotnou obsahovou stránku časopisu od titulní strany až po poslední. Cílem následující podkapitoly se stane zanalyzování četnosti článků o historii a kulturních tradicích Prácheňska. V souvislosti s vytyčeným cílem se zaměřím i na autory jednotlivých příspěvků.

Dříve než přistoupíme k samotné analýze, je třeba nastínit politickou situaci v zemi v 2. polovině 19. století, konkrétně nastolení cenzurních opatření vůči politickým listům, či nevhodným politickým článkům. Dané období tzv. bachovského absolutismu svobodnému tisku příliš nepřálo. V roce 1849 po vyhlášení oktrojované ústavy došlo k cenzurním opatřením, které způsobily zánik mnoha novin a časopisů.

Pro vydavatele listů byly zavedeny tzv. kauce, které měly být pojistkou pro případné pokuty za nevhodné články. Výše kauce se pohybovala od 1000 do 3000 zlatých dle lokality. V 50. letech došlo k zavedení inzertní daně, ale především začal fungovat systém výstrah, který prakticky znamenal, že po dvou písemných výstrahách mohl být list zastaven. Cenzurní opatření způsobila úplnou absenci nezávislých politicky zaměřených novin vycházejících na našem území. Nahradily je listy s vědeckým, literárním či zábavným zaměřením.⁵¹

V takto nepříznivé době, na konci 50. let 19. století, začal vycházet v Písku „*Poutník od Otavy*“. Regionálně zaměřené periodikum se snažilo podporovat vlastenectví alespoň literárními příspěvky místních autorů. Přesto se časopis neubrnil zmínkám narážejícím na danou politickou situaci v zemi. Od roku 1861 byly vydavatelství udělovány pokuty za nevhodný obsah a o rok později bylo vydávání časopisu zcela zastaveno.

---

⁵¹ KOLÁŘOVÁ, Markéta. Cenzura v českém tisku od Habsburků do roku 1939. *E-polis.cz* [online]. 2005 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.e-polis.cz/clanek/cenzura-v-ceskem-tisku-od-habsburku-do-roku-1939.html>.

4.1 Strukturní analýza

4.1.1 Prodejní cena

Prodejní cena periodika se v průběhu vydávání změnila pouze nepatrně. Přestože náklady na tisk byly značné, vydavatel se snažil udržet cenu na co nejnižší hranici. Výše ceny předplatného se odvíjela od počtu stránek a od stanovené periodicity. Vydávání časopisu bylo podmíněno včasným zaplacením předplatného, které pokrylo většinu nákladů na tisk. Později se k předplatnému přidal ještě zisk z inzerce, ale ta se začala pravidelně objevovat až v posledním ročníku časopisu.

Zpočátku bylo předplatné týdeníku stanoveno čtvrtletně, přičemž se prodejní cena diferencovala na dodání až do domu a bez něj. S poštou předplatné činilo 50 kr. stř., bez pošty 36 kr. stř. Hned v následujícím roce, tedy v roce 1859, byli vydavatelé nuceni cenu předplatného zvýšit, a to na 1 zl. 10 kr. r. č. s poštou a na 90 kr. r. č. bez pošty. Navýšení však bylo nezbytné, neboť časopis vycházel nově ob týden s přílohou. Číslo s přílohou představovalo dvojnásobný počet stran, což logicky vedlo k vyšším nákladům na tisk. Od 10. 7. 1859 mohla být sazba mírně snížena z důvodu změny periodicity. Časopis byl nově vydáván pouze třikrát do měsíce, tím pádem se cena předplatného posunula na 1 zl. r. č. s poštou a bez pošty jej bylo možné odebírat za 85 kr. r. č. Počet stran se ustálil na šestnácti v každém čísle.

Počínaje rokem 1860 se předplatné vztahovalo již na celý půlrok, nikoli pouze na čtvrtletí. Cena se tedy pouze znásobila na příslušný časový úsek. Předplatitelé půlročně platili 2 zl. s poštou a 1 zl. 70 kr. bez pošty. Neměnnou cenu si však redakce vykompenzovala snížením rozsahu periodika. V podstatě až do poloviny roku 1862 byl časopis tvořen pouze dvanácti stranami.

Následující rok 1861 s sebou nepřinesl žádnou změnu v ceně ani rozsahu. Změna přišla až 1. července 1862, kdy za stejnou cenu předplatného odběratelé dostávali pouze 8 stran periodika. V posledním čísle, tedy 11. 10. 1862, vydavatel podává vysvětlení, že za nevhodné politické příspěvky uveřejněné v „*Poutníkovi od Otavy*“ je nucen platit vysoké pokuty, které byly dohromady vyčísleny na 150 zl. „*V pádu nedobytnosti promění se peněžitá částka v trest vězení počítaje*

za každých pět zlatých jeden den. Také povinnen jest, náklady řízení soudního nahraditi.⁵² Dané soudní ustanovení o pokutách znamenalo pro periodikum zánik.

4.1.2 Vydavatelé

V čele redakčního vedení „*Poutníka od Otavy*“ se vystřídali, v průběhu pěti let existence periodika, dva muži. Prvním redaktorem byl Vojtěch Vlastimil Janota, písecký učitel, který na dané pozici vytrval do konce roku 1859. V následujících letech už působil pouze jako jeden z přispěvatelů. Od roku 1860 roli redaktora převzal Václav Vetterl, který do té doby působil jako nakladatel časopisu. Po odstoupení Janoty uveřejnil Vetterl následující text: „...přičiňoval jsem se, bych pro list svůj někoho získal, jenžby ne-li lépe, alespoň tak jako on jmenovaný časopis vésti dovedl; nebylo mně však vzdor všelikému namáhání možná v Písku redaktora naleztí...Uchopuji se protož s pravým potěšením redakce „*Poutníka*“ a nechci žádných obětí šetřiti...“⁵³

Vojtěch Vlastimil Janota (1828-1907)

V. V. Janota, pedagog a beletrista, se narodil 28. 4. 1828 v Třímanech u Rakovníka. Po studiích v Rakovníku a v Praze působil jako učitel. Do Písku jej přivádí v roce 1856 pozice učitele v dětské opatrovně, kde působil až do roku 1900. Janota se velkou měrou zasloužil o vývoj kulturního dění ve městě. Na jeho popud dochází v roce 1860 k založení Vyšší dívčí školy v Písku a o deset let později i Rolnické školy v Písku. Na jmenovaných ústavech i sám vyučoval. V rámci podpory vlastenectví založil roku 1858 časopis „*Poutník od Otavy*“, později pod jeho redakcí vycházel i časopis „*Otavan*“. Janotovy publikace byly převážně zaměřeny na dětské čtenáře. Za všechny jmenujme například „*Zpěvník pro českou mládež*“, „*Přednášky dítkám škol českých*“ či „*Zpěvní Kytička*“. Zemřel 13. 4. 1907 a jeho ostatky byly uloženy na Svatotrojickém hřbitově v Písku.⁵⁴

Václav Vetterl (1822-1900)

Václav Vetterl, tiskař a nakladatel, se narodil 17. 1. 1822 v Písku. Bibliografické údaje je možno vyčíst z rozsudku, který Vetterl sám otiskl v posledním čísle „*Poutníka*

⁵² *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1862, roč. 5, č. 15.

⁵³ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1860, roč. 3, č. 1.

⁵⁴ Městská knihovna Písek: Regionální výročí. *Městská knihovna Písek* [online]. 2012 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: http://www.knih-pi.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=395:aktuality-regionalnivyroci-duben&catid=85:aktuality-vyroci&Itemid=66.

od Otavy“. „Václav Vetterle 40 roku stár, ženatý, majitel knihtiskárny, spolu vydavatel a redaktor periodického časopisu „Poutníka od Otavy“ otec 6 dítek...“⁵⁵ Jinak o Vetterlově životě není k nalezení mnoho informací. Za zmínku jistě stojí, že svou tiskařskou produkcí navázal na rodinnou tradici. Již dvě generace před ním se věnovaly knihtisku, Josef Wetterle (1780-1863) a jeho syn Karel František (1809-1847). K nejcennějším tiskům, které vzešly z tiskárny Václava Vetterla, můžeme zařadit první překlad Puškinovy básnické sbírky „*Básně rozpravné*“ (1859) a „*Eugen Oněgin*“ (1860). Autorem překladů byl Václav Čeněk Bendl Stránický.⁵⁶

4.1.3 Grafické provedení

Při zaměření na grafické provedení časopisu zjistíme, že bychom jej v rámci celé existence mohli rozdělit na dvě základní podoby. Grafická úprava obálky, obsahu, titulní strany a celkové podoby časopisu se diferencovala při změně redaktora. První časový úsek neměnné grafické úpravy trval od roku 1858 do konce roku 1859, kdy časopis vedl V. V. Janota. Druhá podoba časopisu se zrodila roku 1860 a přetrvávala až do konce vydávání, tedy do roku 1862, pod redakcí V. Vetterla. U periodika je také třeba zmínit styl číslování stránek, který byl průběžný. Jednotlivá čísla nebyla číslována uzavřeně, nýbrž na sebe v rámci celého ročníku volně navazovala. To znamená, že například 2. číslo časopisu začínalo stranou 9, neboť navázalo na číslování z 1. čísla.

V následující části předkládané práce se pokusím popsat dvě grafické koncepce, kterými časopis prošel během let 1858-1859 a 1860-1862. Pro přesné dokreslení představy a názornost přiložím obrázky obálek a titulních stran z období dvou odlišných koncepcí „*Poutníka od Otavy*“. Grafické provedení periodika v prvním období lze celkově zhodnotit jako jednoduché a strohé v porovnání s druhým obdobím. Grafika za redakce V. Vetterla byla mnohem propracovanější, zdobenější a detailnější.

První dva ročníky pod vedením V. V. Janoty byly uváděny graficky jednoduše ztvárněnou obálkou. V horní části byl situován název periodika zvýrazněn tučným ozdobným písmem, pod ním umístěn podtitul menší velikostí písma, tučným jednoduchým stylem. Střední část listu zaplnila informace o redaktorovi, kde stálo: „*Vojt. Vlastimil Janota, učitel v Písku*“. V dolní části byl otištěn městský znak

⁵⁵ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1862, roč. 5, č. 15.

⁵⁶ Dům Wetterlů z Wildenbrunu. *Čtení z Písku* [online]. [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.ctenizpisku.cz/index.php/mista/33-d/119-dum-wetterlu-z-wildenbrunu>.

královského města Písku a uveřejnění čísla ročníku. V zápatí, odděleném tučnou čarou, následovala informace, že periodikum bylo vydáno tiskem a nákladem knihtiskárny Václava Vetterla.

Záhlaví titulní strany tvořil název periodika, podtitul, informace o aktuálním čísle a datu a v neposlední řadě výše předplatného. Následně se na titulní straně objevovaly nejčastěji básně či aktuální regionální sdělení ukončené jménem příspěvatele. Celková grafická úprava časopisu byla velice jednoduchá, tvořena textem bez obrazové přílohy. Příspěvky byly řazeny do jednoho sloupce za sebe, občasně docházelo k odlišení jednotlivých rubrik tlustou čarou v délce celé stránky.

Počínaje rokem 1860, se změnou v redakci, dostal časopis novou grafickou podobu. Celkově působil modernějším vzezřením, propracovanějším designem a oproti předešlým ročníkům zde byl text občasně doprovázen obrazovou přílohou. Obálka periodika si zachovala umístění názvu časopisu v horní části, avšak došlo ke změně stylu písma. Již nebylo tak ozdobné, spíše došlo k zvýraznění tučnosti písma. Následoval podtitul, který se změnil z „*Časopis pro lid městský i venkovský*“ na „*Zábavný a poučný časopis*“, grafické provedení však zůstalo neměnné. Ve středu listu stála informace o redaktorovi, jež zněla „*Péčí a odpovědností Václava Vetterla*“. Inovace nastala v následující části, kde byla nově vypsána jména hlavních příspěvatelů. Zápatí obálky zůstalo obsahově stejné, došlo pouze ke změně stylu písma. Danou podobu si obálky zachovaly analogicky až do posledního ročníku.

Pravděpodobně nevýraznější změna nastala v záhlaví titulní stránky. Nově bylo tvořeno vyobrazeními symbolizujícími město Písek. V pozadí se tyčila kresba píseckých hradeb, do popředí byl umístěn erb města a postavy rýžující zlato. Celým obrazem se prolínal název periodika a ozdobné motivy. Následoval podtitul a informace o výši předplatného. Analogicky jako za redakce V. V. Janoty byla titulní strana určena především básním, výjimečně důležitým aktualitám z Prácheňského kraje. Celkové grafické zpracování časopisu se lišilo v rozložení textů jednotlivých článků do dvou sloupců a v přidání doprovodných obrazů, především v rubrikách „*Rozmluvy Hniličky a Homolky*“ a „*Šarády, hádanky a rébusy*“.

4.1.4 Obsahová stránka periodika

„*Poutník od Otavy*“ byl koncipován jako beletristický časopis. Převažovaly příspěvky literárního rázu, které byly díky svému rozsahu často vydávány na pokračování v několika číslech. Značnou část tvořily články s historickou tematikou, dané příspěvky se územně zaměřovaly především na oblast Prácheňského kraje. Jelikož se periodikum celkově orientovalo na regionální příspěvky a autory, nechyběly zde ani místní zprávy přinášející informace o aktuálním dění a o kulturních událostech. Jednotlivé rubriky periodika si po celou dobu vycházení zachovaly velice podobný ráz. Během let došlo k jistým obměnám, ať už v názvech či v přidávání nových rubrik, po obsahové stránce si však časopis zachoval neměnnou podobu.

První ročník byl tvořen celkem jedenácti rubrikami – *Básně; Novelly, povídky, pověsti a pohádky; Část historická, hospodářská a přírodopisná; Životopisy a životopisné pomůcky; Úvahy; Zprávy místné a z venkova; Historický deník; Rozmanitosti; Bursa; Tržní ceny a Listárna redakce*. První tři jmenované rubriky tvořily převážnou část časopisu po celou dobu existence „*Poutníka od Otavy*“, oddíl nazvaný *Úvahy* přetrvával pouze po dobu prvního ročníku. Posledním šesti rubrikám byl věnován pouze malý prostor, pro dané příspěvky byly vyhrazeny poslední dvě strany, či pouze poslední strana.

Od druhého ročníku přibyla rubrika *Soudní řízení v Písku*, 1861 přejmenovaná na *Ze soudní síně*. Nově byly zavedeny také rubriky *Dopisy* a *Literatura*. V upozaděných příspěvcích na posledních stranách časopisu postupně vycházely ještě oddíly nazvané *Seznam zemřelých; Rozmluvy Hniličky a Homolky; Šarády, hádanky a rébusy* či *Obilní ceny*.

Titulní strana se skládala z již zmiňovaného záhlaví a rubriky nazvané *Básně*. V případě, že rozsah jednotlivých básní byl kratší, začínal na první straně i příspěvek z následující rubriky, nejčastěji jím byly povídky. Autoři básní byli často učitelé působící na píseckých školách. Vydavatelé uveřejňovali buď celá jména autorů, nebo pouhé iniciály, výjimečně byly příspěvky i anonymní. Mezi nejznámější a také nejhojnější přispěvatele patřil například Adolf Heyduk či Vojtěch Lešetický, oba profesori v Písku.

Výjimečně titulní stranu tvořilo aktuální sdělení týkající se chodu periodika či informace o rozloučení se známou osobností. Ve 3. čísle 1. ročníku vyšel na první straně následující text: „*Slavně proslulý polní maršálek a Nestor vojevůdcův*

rakouských, J. Exc. p. Jan Josef Václav Radecký z Radče, kterýž se r. 1766 dne 2. listopadu na zámku Třebenickém v Čechách narodil,- zesnul v Pánu dne 5. ledna v Miláně. Celé Rakousko truchlí...⁵⁷

Následovala nejrozsáhlejší rubrika, jejíž příspěvky byly vydávány na pokračování. Beletristické příspěvky (povídky, novely, pověsti, atp.) byly velice rozmanité, jak z hlediska kvalitativního, tak kvantitativního. Lze zde nalézt původní díla, příspěvky sepsané podle skutečných událostí či překlady. V obsahu jsou uveřejněna celá jména přispěvatelů, či pouze jejich iniciály. Zpočátku docházelo k tištění děl od pravidelných přispěvatelů, ke kterým patřil F. A. Svatavský, Josef Jodas či A. F. Čtvrtečka. Postupem času již nebylo tak obvyklé vydávat více příspěvků od jednoho autora v rámci jednotlivých ročníků, spíše docházelo ke střídání. I přesto existoval jakýsi okruh stálých přispěvatelů.

Poučná část časopisu, *Část historická, hospodářská, země-, přírodo- a národopisná*, se orientovala především na historická a národopisná fakta, jejichž důvěryhodnost a přesnost předznamenávala zvučná jména profesorů píseckých vzdělávacích institutů. Za všechny jmenujme Josefa Pažouta, F. A. Tischlera či A. Šumavského. Jak napovídá samotný název rubriky, objevovaly se zde i přírodopisné poznatky, jeden z článků J. J. Hory nesl název *Teplo, světlo a električina a jejich důležitost ohledem na zrůst bylin*. K příspěvkům dané rubriky se řadily i cestopisy, například článek *Cesta k průsmyku „Klamm“* od J. Boreckého.

Sporadicky docházelo k uveřejňování životopisů významných osobností. Jednalo se o stručný souhrn bibliografie, přičemž často šlo o písecké rodáky, či o osobnosti jinak spjaté s oblastí Písecka. Rubrika *Životopisy a životopisné pomůcky* byla součástí všech ročníků, kromě roku 1860. O pravidelnosti nelze mluvit, životopisy se objevily vždy pouze v pár číslech jednotlivých ročníků časopisu. První ročník pojednává o životě Jana Václava Rozuma či o Václavu Píseckém. V druhém ročníku nalezneme životopisné informace týkající se Michala Píseckého či Jana Crhy Píseckého. Čtvrtý ročník se věnuje působení profesora Josefa Andrlíka na klatovském gymnáziu a osobnosti Matěje Havelky. Poslední ročník je zaměřen pouze na jednu osobnost, a tou je pedagog Josef V. Nykolau.

---

⁵⁷ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský*. Písek: V. Vetterl, 1858, roč. 1, č. 3.

Velice zajímavé a inovativní shledávám příspěvky pojednávající o trestných činech a následných soudních rozsudcích. Rubrika *Soudní řízení v Písku* byla během existence časopisu zařazena pouze do druhého a čtvrtého ročníku, kde byl název poupraven na *Ze soudní síně*, ale obsahově nedošlo k žádné změně. Dané příspěvky, obdobně jako u životopisů, nevycházely pravidelně, nýbrž byly uveřejněny sporadicky pouze v pár číslech. Informace o rozsudcích jsou pozoruhodné a přínosné především z hlediska délky trestů či výši peněžních pokut.

Pro představu uvádím jeden kratší případ, který byl otištěn 20. 4. 1861 v 11. čísle periodika. „*Služebný pacholek Josef S..., otec třech dětí, z kterýchžto čtyřletý chlapec již od narození mrzákem byl, přišel na nešťastnou myšlenku tohoto chlapce ze světa provoditi, aby mu bolesti ulehčil. Koupilť 1 ¼ lotu sírkové kyseliny, vlil ji do malé skleničky a dal dítěti, ježto vody žádalo, skleničku do ruky; dítě ihned skleničku pustilo, jak mile bylo pisky omočilo, aniž však kyselinu okusilo a zemřelo po třech nedělích smrtí přirozenou. Otec byl v uvážení zlehčovacích okolností odsouzen pro pokušenou vraždu úkladnou do těžkého žaláře na pět let.*“⁵⁸

Po dobu tří posledních ročníků, tedy počínaje rokem 1860 až do roku 1862, byla zavedena nová pravidelná rubrika nazvaná *Dopisy*. Příspěvky zaměřené především na aktuální literární a kulturní počiny v daných městech zasílali přispěvatelé z širokého okolí. Zřejmě nejprínosnější však byly informace od dopisovatele z Prahy. Redakce „*Poutníka od Otavy*“ novou rubriku uvedla v 1. čísle vydaném roku 1860 následně: „*Rubrika tato bude v každém čísle „Poutníka“ zastoupena, jelikož se nám podařilo stálého dopisovatele o poměrech literárních a sociálních v hlavním městě našem získati.*“⁵⁹ Kromě pražského přispěvatele přicházely dopisy například z Tábora, Strakonice, Klatov, Březnice, ale i z menších okolních vsí.

Během roku 1859 a 1861 sporadicky vycházely příspěvky v rámci nové rubriky nazvané *Literatura*. Články byly tematicky poměrně rozmanité, což bylo patrné již z názvů jednotlivých příspěvků. Z roku 1859 jmenujeme například pojednání o dějinách vyšší reálné školy české od Josefa Wenziga, básně Anny Vlastimily Růžičkové či článek nazvaný *Slovo stran odbírání Slovníka naučného v kraji Píseckém* od A. Šumavského.

---

⁵⁸ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1861, roč. 4, č. 11.

⁵⁹ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1860, roč. 3, č. 1.

Příspěvky z roku 1861 byly zaměřeny mnohem obecněji, připomínaly spíše recenze či doporučení, co by čtenářům nemělo uniknout. Za povšimnutí stojí skutečnost, že vlastenectví a snaha o kulturní rozkvět jednoznačně převážily nad případným strachem z konkurence mezi jednotlivými periodiky. V dané rubrice „*Poutníka od Otavy*“ najdeme například doporučení, aby čtenáři začali odebírat „*Humoristické listy*“, „*Národní listy*“ či „*Čas*“. Taktéž je zde uveřejněn počet časopisů vycházejících v daném roce. „*Nepočítajíc některé časopisy na Slovensku vycházející a slovenským nářečím psané, honosí se literatura naše nyní 33ti časopisy, což zajisté nemalý pokrok jest...*“⁶⁰

Periodikum plnilo i samotnou žurnalistickou funkci, to znamená, že přinášelo aktuality z regionu, příležitostně i ze světa. Název rubriky byl několikrát pozměněn. Z původního pojmenování *Zprávy místné a z venkova* se po změně vydavatele přešlo na *Co je nového?*, a poté na *Zprávy domácí*. Koncepce však zůstala stejná. Nejčastěji byly zmiňovány plánované kulturní události, informace týkající se píseckého školství, rozhodnutí radních, kriminální činy atp.

V některých ročnících byly vedle sebe tištěny lokální i světové události, pro srovnání uvádím příklad dvou zpráv z roku 1860 uveřejněných ve 4. čísle. „*V neděli, dne 5. srpna, byla jistá služka v Písku pro spáchaný zločin zabití novorozeného svého dítěte zatknuta a zdejšímu slav. c. k. krajskému soudu k vyšetřování odevzdána.*“⁶¹ Poté následovala zpráva převzatá ze zahraničního tisku. „*Courrier de Marseille*“ píše, že *poslal Napoleon Abdel-Kader-ovi velkokříž čestné legie, co odměnu za jeho pěkné nakládání s pronásledovanými křesťany v Damašku.*“⁶²

První dva ročníky obsahovaly rubriku nazvanou *Historický deník*. Zde se čtenáři dozvídali, co se stalo příslušný den v historii v oblasti Prácheňska. „*Pod touto rubrikou budeme pro každý měsíc podávati laskavému čtenářstvu stručný přehled všech důležitých událostí, kraje našeho se týkajících, tak že časem svým hlavní náčrtky k obrazu minulosti Práchinska odhrneme.*“⁶³ Některé příspěvky sahaly až do 14. století. Dozvídáme se například, že 12. dubna 1325 potvrdil král Jan Sušici veškerá privilegia královského města.

---

⁶⁰ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1861, roč. 4, č. 10.

⁶¹ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1860, roč. 3, č. 4.

⁶² Tamtéž.

⁶³ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský*. Písek: V. Vetterl, 1858, roč. 1, č. 4.

Následovaly rubriky s drobnými příspěvky, kterým nebyl věnován příliš velký prostor. Od druhého ročníku to byla například část podávající jmenný přehled zemřelých v Písku či oddíl nazvaný *Listárna redakce*. Od třetího ročníku, po převzetí časopisu V. Vetterlem, byly zařazovány i zábavné prvky. K oddechovým částem periodika patřily například rubriky *Rozmluvy Hniličky a Homolky*; *Šarády, hádanky a rébusy* či *Anekdoty*. Zajímavou a přínosnou částí byl oddíl *Obilní ceny*. Daná rubrika se v periodiku objevovala od roku 1860 a poskytovala čtenářům přehled o výši cen pšenice, žita, ječmene a ovesa v Písku a okolí.

V průběhu roku 1859 vycházela k časopisu příloha nazvaná „*Oznamovatel Poutníka od Otavy*“. Příloha byla vydávána každý devátý den, přičemž neměla stálý počet stran. Zpočátku čítala čtyři strany, ale postupně docházelo i k vydávání osmi stran. Úloha „*Oznamovatele*“ spočívala ve zveřejňování inzerátů, nejčastěji místních podnikatelů. Mimo jiné přinášela časopisu i zisk z vložených uveřejnění. „*Inseraty se přijímají v řeči české i německé a platí se za každý zlomený petitový řádek při prvním vložení 2 kr. za další opakování 1 kr. rak. čísla.*“⁶⁴

Z inzerátů je možné utvořit si představu o podnicích, jež fungovaly v dané době v Písku. Z nabízených služeb a sortimentu jmenujme například cukrářství na Velkém náměstí, sklad rukavičkářských výrobků ve Floriánské ulici či železářství L. V. Raschkoty. Mimo inzerátů zde byly uveřejňovány i burzovní zprávy převzaté z Pražských novin a informace o tržních cenách Prahy, Plzně, Českých Budějovic i okolních píseckých měst. Zajímavostí se stalo zveřejňování tažených čísel loterie z Prahy a Lince.

4.2 Články pojednávající o historii a kulturních tradicích

Regionální periodikum bylo z velké části koncipováno jako beletristický časopis. Specifický literární ráz si zachovávaly i příspěvky týkající se historických faktů a kulturních tradic z oblasti Prácheňska. Články s historickým zaměřením se nacházely v rubrice nazvané *Část historická, hospodářská a přírodopisná*⁶⁵, stručné informace o historických událostech přinášela taktéž rubrika *Historický deník*. Příspěvky z oblasti

---

⁶⁴ *Oznamovatel Poutníka od Otavy*. Písek: V. Vetterl, 1859, roč. 1, č. 2.

⁶⁵ Název rubriky byl následně dvakrát změněn. V roce 1859 byla rubrika přejmenována na: *Část historická, hospodářská, země-, přírodo- a národopisná*. O rok později se k celému názvu ještě připojil dodatek: *a poučná vůbec*.

kulturního dění a lokálních tradic byly méně časté a méně obsáhlé než historické články. Objevovaly se především v rubrice *Zprávy místné a z venkova*.⁶⁶

Zaměříme-li se na tematické celky historických příspěvků, zjistíme, že autoři se často zabývali minulostí a vývojem hradů v Píseckém kraji, samotnou historií města Písku a okolí či místními vzdělávacími instituty. Náměty v rámci *Historického deníku* jsou mnohem rozmanitější, ale také výrazně stručnější, často nepřesáhnou rozsah dvou řádků. Přinášejí informace o narození, či úmrtí historických osobností, o změně vlastnictví vybraných panství a statků, o požárech, bitvách a dalších důležitých meznících v minulosti.

Z provedené analýzy vyplývá, že autorství příspěvků je ve většině případů známo a uveřejněno. Jak již bylo několikrát zmíněno, k častým příspěvatelům patřili profesori píseckých škol, například J. Krejčí, J. Pažout či F. A. Tischler. Objevovalo se i použití pouhých iniciál příspěvatele, a dokonce se setkáme také s anonymními články, které jsou však v menšině. Příspěvky věnující se kulturním tradicím jsou naopak ve valné většině bez uvedení autora, pouze pod záštitou redakce. Nejčastějšími oblastmi zájmu v rámci kulturních tradic byly kulturní spolky, tradiční slavnosti či plesy.

Hrady a tvrze

Nejvíce článků pojednávajících o hradech a tvrzích v Píseckém kraji bylo uveřejněno v prvním ročníku periodika, ročník obsahoval celkem 4 příspěvky s danou tematikou. *Návštěva na Helfenburce* od F. A. Tischlera, *Hrad „Hus“ v kraji Píseckém* od téhož autora, *Přehled všech starých hradů a tvrzí kraje Píseckého* od A. Šumavského a anonymní článek *Hrad Orlík nad Vltavou*. V druhém ročníku vyšel článek nazvaný *Někdejší hrad „Řepice“ v Píseckém kraji*, jehož autorem byl D. V. Bezděkovský. V roce 1860 Josef Svátek publikoval článek o Helfenburku, o kterém již v prvním ročníku psal Tischler, nyní s názvem *Hrad Helfenburk*. Ve stejném ročníku nalezneme i *Několik slov o starém hradě Píseckém* od E. Tonnera.

První dva příspěvky, *Návštěva na Helfenburce* a *Hrad „Hus“ v kraji Píseckém*, měly totožnou strukturu, neboť pocházely od téhož autora. Rozsah článků činil shodně dvě a půl stránky. Dané texty zpočátku působí spíše jako cestopis, autor se zaměřil především na formální podobu článků. Poměrně rozsáhlé úvodní pasáže líčí

---

⁶⁶ V roce 1860 byl název rubriky změněn na: *Co je nového?*, a od roku 1861 se oddíl jmenoval *Zprávy domácí*.

beletristickým způsobem cestu k samotným místům. „*Jdouce dále lesem cestami klikatými, vystoupíme asi po čtvrt hodině z lesa, a tu před námi zajímavé utěšené údolí: po pravé straně leží na silnici úhledné vesničky Lhota a Dvorec,...*“⁶⁷Následuje zevrubný popis okolí i samotného prostranství hradů. Až v samotném závěru se Tischler zaměřuje na historická fakta. „*Počátek hradu Helfenburka sáhá do XIV. století, neboť po smrti pana Jošta z Rožmberka vladaře domu Rožmberského, přejav pozůstalý bratr Oldřich v roce 1369 vladařství domu tohoto,...*“⁶⁸

Přehled všech starých hradů a tvrzí kraje Píseckého měl zcela jinou koncepci, A. Šumavský text oprostil od beletristického podání a soustředil se výhradně na fakta. Článek je dlouhý přibližně na stránku a obsahuje soupis všech hradů a tvrzí Píseckého kraje. Autor uvádí, že navazuje na bádání, které v roce 1844 započal F. A. Heber v německém jazyce. Přehled od Šumavského čítá 25 hradů a tvrzí. Za všechny jmenujme například Hrochův Hrádek u Dobré Vody na Březnicku, Bor veliký u Horažďovic, Velhartice u Sušice či Zvíkov.

Anonymní příspěvek *Hrad Orlík nad Vltavou* spojuje beletristickou stránku s historickými fakty i místními pověstmi. Mimo jiné líčí i pověst, která vysvětluje, jak Orlík ke svému pojmenování přišel. Vypráví se, že v dávných dobách žila v lesích loupežnická banda, jejíž vůdce měl malého syna. Jednoho dne vzal jeden z loupežníků chlapce na procházku do lesa, ale během hlídání usnul, a když se probudil, byl chlapec pryč. Poté zoufalý vůdce loupežnické bandy vyhlásil pátrání po dítěti. Chlapec byl nalezen v orlím hnízdě, kam jej orel odnesl mláďatům. Na památku nálezů dal vůdce vystavět hrad na místo, kde se nalézalo orlí hnízdo a nazval ho Orlík.⁶⁹

V druhém ročníku periodika byl uveřejněn seriál na pokračování, pojednání nazvané *Někdejší hrad „Řepice“ v Píseckém kraji* vyšlo v rámci tří čísel. Autor, D. V. Bezděkovský, článek rozdělil na tři části – část místopisná, část archeologická a pověsti. Z hradu se zachovaly pouhé trosky. Autor v místopisné části popisuje velice detailně pozůstatky z hradeb. „*Na místě, kde hrad byl, stojí více malých budov; u jedné z těchto zachoval se nám kousek klenutí, jediný zbyteček bývalého hradu, jehož stěna k východní straně na způsob branky prolomena jest.*“⁷⁰

---

⁶⁷ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský.* Písek: V. Vetterl, 1858, roč. 1, č. 7.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský.* Písek: V. Vetterl, 1858, roč. 1, č. 21.

⁷⁰ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský.* Písek: V. Vetterl, 1859, roč. 2, č. 3.

Archeologická část se zabývá kostelem s hřbitovem, který leží severo-východně od hradu. Autor uvádí, že chrám byl zasvěcený Máří Magdaleně a skládal se z presbyteria v gotickém stylu a jedné lodi „...jejíž délka 25' šířka 18' jest“.⁷¹ Následně svou pozornost zaměřuje na nápisy a památné desky. Pro představu uvádím překlad nápisu na největším ze tří zvonů ve věži kostela: „Leta Páně 1496 toto dílo zhotoveno jest mistrem Jiljím z Nového města pražského.“⁷²

Závěrečná část o hradu Řepice je tvořena čtyřmi pověstmi, které se váží k danému místu. Třetí pověst vypráví o pokladu paní Řepice, podle níž byl hrad pojmenován. Dle pověsti paní přikázala třem dělníkům z různých vesnic, aby do tajného místa zardili zlato a peníze. Po vykonané práci dala dělníkům jídlo a pití a poslala je domů. Nedaleko hradu však všichni padli mrtvi k zemi, neboť paní je otráвила, aby nikomu nevyzradili, kde je poklad zarděn.⁷³

Třetí ročník „*Poutníka od Otavy*“ přináší dva články týkající se hradů na Písecku, a to *Hrad Helfenburk* od J. Svátka a *Několik slov o starém hradě Píseckém*, jehož autorem byl E. Tonner. V případě článku o Helfenburku lze provést komparaci s článkem od Tischlera, jenž byl uveřejněn v prvním ročníku periodika. Svátkův příspěvek byl seriálem zasahujícím do dvou čísel. Z analýzy vyplývá, že Svátkovo pojetí bylo mnohem vědečtější, na rozdíl od Tischlera vynechal beletristické pasáže popisující cestu k danému místu a zaměřil se na samotnou historii hradu.

Zajímavostí je, že autor zde kritizuje předchozí spisovatele, že pouze opisovali již existující práci o hradu, která navíc obsahovala nepravdivé informace. „*Helfenburk byl poprvé popisován v chatrné topografii nekritického Schallera v dílu III. Str. 117, ale tak povrchně a tolik lží tam o něm nahromaděno, že skutečně jest nám se diviti, jak pozdější spisovatelé téhož hradu jej tak slepě a takřka doslovně...opisovati mohli.*“⁷⁴

Článek *Několik slov o starém hradě Píseckém* byl stylizován do podoby fejetonu. Nedožíváme se z něj nic o historii hradu, snahou autora bylo upozornit na budoucnost daného objektu. V době, kdy článek vznikl, město zamýšlelo pozůstatky hradu zbořit a postavit na jejich místo pivovar, což se Tonnerovi nezamlouvalo, a proto se tímto způsobem snažil o zachování hradeb. „*Ale ne – to se státi nemůže, to by byla věčná*

---

⁷¹ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský*. Písek: V. Vetterl, 1859, roč. 2, č. 4.

⁷² Tamtéž.

⁷³ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský*. Písek: V. Vetterl, 1859, roč. 2, č. 5.

⁷⁴ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1860, roč. 3, č. 7.

*škoda, připravit by se náš Písek o památnost, jakéž mu tuším všecka naše města česká záviděti mohou.*⁷⁵

Školství

Autoři přispívající do periodika se zaměřovali také na tematiku školství, přičemž nejčastěji byly články psány v duchu podporujícím vlastenectví a návrat českého jazyka do škol. Za dobu existence časopisu stihla vyjít čtyři pojednání zaměřená primárně na problematiku školství. První příspěvek nazvaný *Školy řemeslnické* byl otištěn v druhém ročníku periodika bez uvedení autora. V roce 1860 uveřejnila redakce poměrně radikální článek *České školství a „Posel z Prahy“*, jehož autor byl jmenován pouze jako Boleslav H.

Čtvrtý ročník přinesl čistě regionální příspěvek od anonymního autora *Školní knihovna v Míšenci*. A v posledním ročníku vyšlo pojednání od Jana Krejčího⁷⁶ *O účelu a budoucím rozsahu řemeslnických škol Píseckých*. Nutno podotknout, že zmíněné příspěvky nevycházely v podobě seriálů na pokračování, jejich rozsah se pohyboval od jedné do dvou stran, tudíž byly uveřejněny vždy pouze v rámci jednoho čísla.

Obsah článku *Školy řemeslnické* byl na danou dobu pokrokový a prakticky zaměřený. Autor zde rozvažoval nad myšlenkou, jak co nejlépe připravit budoucí řemeslníky do takové míry, aby po dokončení školy mohli vykonávat plnohodnotně svou profesi. Závěrečné řešení v podstatě připomíná dnešní model učňovských škol. *„Žeby nejprůhodnější bylo, aby učenník dopoledne ztrávil ve škole řemeslnické a odpoledne pracoval v dílně...“*⁷⁷ Pojednání je zakončeno výčtem důvodů, proč již takto řemeslnické školy nefungují, konkrétně kvůli nedostatku finančních prostředků, učitelů i samotných žáků.

České školství a „Posel z Prahy“ – domnívám se, že daný příspěvek byl na svou dobu napsán velice provokativně a vlastenecky. Autor vyzdvihoval

---

⁷⁵ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1860, roč. 3, č. 8.

⁷⁶ **Jan Krejčí** (1825 – 1887): Narodil se 28. 2. 1825 v Klatovech. Jan Krejčí, pedagog a vědec, vystudoval polytechnickou školu v Praze, poté se zaměřil na mineralogii a geologii. Zpočátku působil jako asistent profesora F. X. Zippe. Pedagogickou dráhu zahájil v Praze na české reálce, od roku 1860 se stal ředitelem reálky v Písku. O rok později byl zvolen do píseckého obecního zastupitelstva, poté i poslancem českého sněmu. Hodně cestoval a zasloužil se o popularizaci přírodních věd v rámci časopisu *Živa*, který dokonce spoluredigoval od roku 1853.

⁷⁷ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský*. Písek: V. Vetterl, 1859, roč. 2, č. 16.

a podporoval činnost časopisu „*Posel z Prahy*“. Hlavní myšlenka tkvěla v návratu české literatury do škol a celkovému znovuoobnovení vyučování v českém jazyce, což by podle autora vedlo ke komplexní reformě společenského života. Otevřeně zde kritizuje německou výuku slovy: „*Arciť mnohý prostý otec nemá a nemůže mít pravého náhledu o úkolu školy; domnívá se ve své krátkozrakosti, že všechny školy jsou jen proto na světě, aby se žáci německy naučili!!!*“⁷⁸ Největší zásluhu „*Posla z Prahy*“ spatřoval autor článku ve skutečnosti, že redakce daného periodika se stala jakýmsi mluvčím reálních ústavů a nebála se v nejisté době vyjádřit svůj názor.

Regionálně zaměřený článek *Školní knihovna v Míšenci* se nese v duchu kulturního a duševního povznesení lidí na vesnici. Autor se poměrně kriticky vyjadřuje k jejich volnočasovým aktivitám a nabádá, že by lidé obecně měli více číst knihy a časopisy. Za tím účelem byla zřízena školní knihovna v obci Míšeneč. „*To dobře nahledl, jako i mnozí jiní, kteří na lid účinkovati mohou a o blaho jeho pečují, velebný P. Jakub Kubernát, bedlivý administrátor fary v Míšenci. A proto vysvětliv tamnější osadě nutnost čítání, a výhody, jakéž naskytuje školní knihovna...*“⁷⁹

Pod posledním analyzovaným článkem se školskou tematikou je podepsán pozatímni ředitel Píseckých reálních škol, Jan Krejčí. Článek *O účelu a budoucím rozsahu řemeslnických škol Píseckých* podává mimo jiné i výčet dosavadních vzdělávacích institutů v Písku. „*Máme elementární školu na dvě oddělení rozšířenou, máme nyní dobrou hlavní školu, nižší a vyšší dívčí školu, výborné vyšší gymnasium a výtečnými učebnými prostředky opatřenou vyšší realní školu.*“⁸⁰ Krejčí následně uvádí rozdělení řemeslnické školy, na kterou bylo možné nastoupit po dokončení reálné školy, na tři oddíly. První oddíl představovala škola stavitelská určená pro zedníky, tesaře a kameníky, škola mechanická připravovala budoucí zámečníky, soustružníky, truhláře, atp. A třetí oddíl, škola chemická, sdružovala barvíře, koželuhy a sládky.

Historie města Písku

Častým námětem článků o historii a kulturních tradicích se stávalo samotné královské město Písek. Ze všech příspěvků jsem vybrala 5 článků, které nazírají na Písek

---

⁷⁸ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1860, roč. 3, č. 12.

⁷⁹ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1861, roč. 4, č. 2.

⁸⁰ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1862, roč. 5, č. 2.

z mnoha různých úhlů pohledu. U většiny ze zvolených článků není uveden autor, pouze u příspěvku *Slovo o starých hrobech ve vůkolí Píseckém* je autorství přisouzeno E. Grégrovi.

V prvním ročníku byl otištěn text nazvaný *Historický základ Písecké slavnosti*, který objasňuje původ tradiční městské červnové slavnosti, jež přetrvala, samozřejmě v odlišné podobě, v Písku až do současnosti. Následující analyzovaný příspěvek je orientován čistě na historická fakta, nese název *Příčinky ke kronice města Písku*. Náboženskou situaci dané doby přibližuje článek *Kázání v klášteře dominikánském v Písku r. 1726*. A anonymní text *Jmění města Písku v 1. polovici 16ho století* podkřývá stav finanční prosperity města v seriálu zasahujícím do dvou čísel periodika.

Obsah článku *Historický základ Písecké slavnosti* je pro Písecko stále aktuální, neboť tradice městské slavnosti konané v červnu se udržela až do současnosti. Daný příspěvek objasňuje, k jaké příležitosti byla slavnost poprvé uspořádána a jaké události vedly k vytvoření této kulturní tradice. Písecké slavnosti vznikly v 18. století, za vlády Marie Terezie, na památku vysvobození města od francouzského vojska.

Písečtí občané se údajně modlili k Panně Marii, aby ušetřila město od vojenských napadení a závdavkem slibovali právě upořádání městských oslav. „*Konečné osvobození města Písku od vojska francouzského stalo se dne 8. června 1742. Když totiž s králem pruským Friedrichem II. mír byl uzavřen, přitáhl Karel Lothrinský s hlavním svým vojem na pomoc knížeti Lobkovic, jehož právě Broglio z Budějovic vytisknouti zamýšlel.*“⁸¹

V druhém ročníku periodika byl uveřejněn článek *Příčinky ke kronice města Písku* pojednávající o výši a způsobu placení daní. Úvod textu je věnován velkému požáru z roku 1532, o němž hovoří ve svých publikacích i Prášek. Žháři, kteří oheň založili nejen v Písku, ale i v okolních městech, byli dopadeni a potrestáni upálením. Následovala pasáž popisující situaci, kdy lidé byli nuceni i přes velkou bídu odvádět daně. „*I stalo se pak že r. 1567 císař Maximilian od měst žádal, aby se z každého domu do dvou let tři kopy míšenské platily.*“⁸² Po stížnostech byla suma o půl kopy zlevněna. Z analýzy článku vyplývá, že daně se v dané době nazývaly berně a v průběhu

---

⁸¹ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský*. Písek: V. Vetterl, 1858, roč. 1, č. 25.

⁸² *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský*. Písek: V. Vetterl, 1859, roč. 2, č. 1.

2. poloviny 16. století byla jejich výše několikrát upravena a pozměněna. Zajímavá je zmínka, že v roce 1568 město Písek platilo berně z 270 domů.

Okolnosti ohledně náboženských sporů líčil článek nazvaný *Kázání v klášteře dominikánském v Písku r. 1726*. Antonín Pišely vedl 4. srpna 1726 ve zdejším klášteře kázání zaměřené urážlivě proti píseckým občanům. Vracel se do doby husitské, kdy občané Písku zapálili a zbořili místní dominikánský klášter, daný čin dával za vinu i nynějším nevinným obyvatelům, kteří se tím cítili uraženi a požadovali omluvu. „...žalovali téhož kazatele u Píseckého děkana a vikáře Bezděky, který samovolně v to se vkládati nechtěje, je na konsistoř pražskou odkázal. Ta ustanovila, aby kazatel Pišely odvolal a odprosil.“⁸³

Z příznačně nazvaného článku *Jmění města Písku v 1. polovici 16ho století* vyplývá, že město bylo v dané době velice dobře finančně zaopatřeno. K samotnému historickému jádru byly postupně přikupovány pozemky a statky. Obsah článku přináší zprávu o cenách majetku v daném období. „Roku 1509 koupili od dědicův Pflugovských hrad Písecký se vším příslušenstvím, se všemi platy a důchody za 9000 kop grošův míšenských...“⁸⁴ Autor článku dále uvádí, že všechny statky města se dělily na statky hradu Píseckého, špitalské, farské a obecní. Mezi lety 1543-1556 částka oceněného majetku dosahovala kolem 5 milionů kop grošů českých.

S velice inovativní a moderní myšlenkou přišel Eduard Grégr v příspěvku nazvaném *Slovo o starých hrobech ve vůkolí Píseckém*. Článek vyšel v roce 1860 a hlavní myšlenkou bylo založení malé muzejní sbírky Prácheňského kraje. Popudem k nápadu se stalo objevení starých mohyl, jež často ukrývaly cenné starožitnosti. Grégr chtěl sbírku umístit do nepoužívaného sálu na píseckém hradě. Současně upozorňoval, že starožitnosti často naleznou lidé, kteří netuší, jakou by mohly mít věci hodnotu a prodávají je pod cenou, místo aby je odevzdali odborníkům. Příspěvek uzavírá slovy: „Doufaje, že tento můj návrh dosti vzdělaných a důležitost jeho poznávajících mužů v městě našem nalezne, těším se již napřed z uskutečnění jeho a předvídám, že Písek v krátkém čase domácím i cizím bude moci ukázati sbírku starožitností...“⁸⁵

Kulturní spolky

⁸³ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský*. Písek: V. Vetterl, 1859, roč. 2, č. 2.

⁸⁴ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský*. Písek: V. Vetterl, 1859, roč. 2, č. 13.

⁸⁵ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1860, roč. 3, č. 9.

Město Písek si již od nepaměti zakládalo na pořádání kulturních a společenských aktivit, toto tvrzení dokládají i zprávy z místního periodického tisku. „*Poutník od Otavy*“ přinášel informace o plánovaných i uplynulých kulturních událostech, kvůli kterým se do města sjížděli lidé z širokého okolí. Primární pozornost byla věnována divadelnímu a pěveckému spolku. Divadelní představení si našla v Písku široký okruh příznivců, zpočátku se jednalo o německé spolky, ale postupem času se objevovaly čím dál tím intenzivnější snahy o zavedení českých inscenací. Z analyzovaných článků dále vyplývá, že vedle divadelních her se o kulturní vzestup v dané době zasloužilo i založení pěveckého spolku.

V 7. čísle roku 1861 byl uveřejněn článek podávající informaci o založení pěveckého spolku. Post ředitele zastával Josef Soukup⁸⁶, místoředitelem se stal V. V. Janota. Redakce periodika o založení spolku podala následující zprávu v rámci rubriky *Domácí zprávy*: „*Dnem 3. února vstoupil zpěvácký spolek do života; neboť téhož dne se odbývala valná schůzka na staré radnici...jsme přesvědčeni, že nový spolek v brzku své ovoce přinese...*“⁸⁷

Periodikum nadále podávalo zprávy o hudební produkci konané píseckým pěveckým sborem. O rozšíření působnosti na celý Prácheňský kraj svědčí například článek pojednávající o slavnosti ve Vodňanech, na které spolek vystupoval. Článek přinášel podrobný popis průběhu večera, od úvodního proslovu Vojtěcha Lešetického přes jednotlivé skladby až po závěrečnou řeč. Celkově text působil jako recenze, převažovaly kladné ohlasy, ale autor článku se nevyhýbal ani kritickým poznámkám k vybraným výkonům. „*Píseň pro Alt s průvodem na fortepiano od Reisingra zpívala usedlá a vznešená dáma, jejíž zpěv na někdejší krásný hlas silně upomínal.*“⁸⁸

Již od prvního ročníku periodika byli čtenáři informováni o příjezdu divadelních společností do Písku a okolních měst, přičemž převažovali němečtí divadelníci. V 19. čísle „*Poutníka od Otavy*“ z roku 1858 se dočteme následující sdělení: „*Páně*

---

⁸⁶ **Josef Věnceslav Soukup** (1819 – 1882): Narodil se 10. 2. 1819 v Sedlčanech. Josef Soukup, pedagog, hudební skladatel a malíř, zpočátku působil jako pomocný učitel, protože neměl dostatečné vzdělání, kvalifikaci si doplnil až v roce 1836 v Praze. Poté vyučoval v Kolíně, Táboře a v roce 1852 přišel do Písku. V Písku přispíval k rozkvětu společenského života ve městě, stal se ředitelem měšťanské školy a stál u zrodu pěveckého spolku nazvaného Otavan. Mimo jiné se zasloužil i o založení vyšší dívčí školy, kde vyučoval hudební výchovu. Zemřel 21. července 1882 v nedožitých šedesáti třech letech a pohřben byl v Písku na hřbitově u sv. Trojice.

⁸⁷ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1861, roč. 4, č. 7.

⁸⁸ *Poutník od Otavy: Zábavný a poučný časopis*. Písek: V. Vetterl, 1861, roč. 4, č. 15.

*Lösslova společnost divadelní započala v sobotu dne 8. května svá představení kusem „Liebe und Koketterie.“ – Podaný repertoár obsahuje 24 německých kusův. – O výsledku představení podáme bližší zprávu snad v čísle budoucím.*⁸⁹ Ke zhodnocení skutečně došlo, avšak až ve 26. čísle velice stručnou formou, totiž sdělením, že výsledek divadelní společnosti byl obstojný.

Pozvání na divadelní představení se týkala i jiných měst, například Strakonice. Rubrika „Zprávy místné a z venkova“ přinášela sdělení o příjezdu divadelní společnosti do Strakonice následující formou: „*Poněvadž ale německé společnosti zde málo získají, a českých mnoho není, tak jsme se domnívali, že nás letos Thalie docela opustí. Byli jsme ale na omylu...*“⁹⁰ Následně se čtenáři dozvídali, že představení bude odehráno v češtině.

Slavnosti

Během roku se v dané lokalitě konalo několik tradičních slavností – májové, městské, církevní či jesličkové. Městská slavnost v červnu pořádaná na upomínku osvobození města od francouzských vojsk se dokonce zachovala až do současnosti, jak bylo již zmíněno. Oslavy ovšem probíhají ve zcela odlišném duchu než v 2. polovině 19. století, kdy byla slavnost pojímána především v náboženském duchu. O dané slavnosti se zmiňují všechny ročníky regionálního periodika. Primární náplní slavnosti bylo procesí jdoucí od děkanského chrámu k soše panny Marie na malém náměstí. Doprovodný program zajišťoval sbor střelců. „*Příštího dne šlo opět procesí ke kaplice panny Marie na Budějovickém předměstí, kdež také mše sv. sloužena byla.*“⁹¹

Průběh májové slavnosti se jistě lišil ve městě a na venkově. Z článků „*Poutníka od Otavy*“ se ovšem dozvídáme pouze o městském způsobu oslav. Dle článku z roku 1859 byla slavnost tvořena především hudební produkcí, sborem střelců a mší. „*Večer před 1. květnem bylo totiž čepobití s hudbou, a druhého dne časně z rána ozývala se hudba s kostelní věží, načež i v městě dosti dlouho se hrálo.*“⁹²

Poslední vybranou slavností je jesličková slavnost konaná na Štědrý den pro děti z místní opatrovny. Děti byly obdarovávány nejčastěji ošacením a vánočním pečivem,

---

⁸⁹ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský.* Písek: V. Vetterl, 1858, roč. 1, č. 19.

⁹⁰ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský.* Písek: V. Vetterl, 1858, roč. 1, č. 11.

⁹¹ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský.* Písek: V. Vetterl, 1858, roč. 1, č. 25.

⁹² *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský.* Písek: V. Vetterl, 1859, roč. 2, č. 19.

za což vděčily dobrovolným dárcům. „U přítomnosti mnoha P. T. pp. hostů a četných diváků odbývala se „slavnost jesličková“, načež 25 dítek oděvem poděleno – a všech 140 dítek vánočkami aj. obdařeno bylo.“⁹³

---

⁹³ *Poutník od Otavy: Časopis pro lid městský i venkovský.* Písek: V. Vetterl, 1858, roč. 1, č. 1.

5. Otavan (1863 - 1866)

Časopis „*Otavan*“ lze prakticky označit za pokračovatele „*Poutníka od Otavy*“. Redakce vydávající periodikum zůstala totožná jako v počátcích „*Poutníka od Otavy*“. Do funkce odpovídajícího redaktora se znovu vrátil V. V. Janota, který na dané pozici vytrval až do samého konce vydávání. Tisku se ujal opět V. Vetterle, kterého následně vystřídal Edvard Grégr z Prahy. Obě periodika vycházela srovnatelně dlouhé časové období, „*Poutník od Otavy*“ byl vydáván po dobu 5. ročníků, „*Otavanu*“ poté stihlo vyjít o jeden ročník méně. Struktura následujících kapitol bude tedy provedena analogicky, jako tomu bylo u předchozího periodika.

V rámci strukturní analýzy se zaměřím na vývoj cen předplatného, nové osobnosti stojící v čele periodika, grafické provedení časopisu a samozřejmě na komplexní obsahovou stránku periodika od první stránky až po poslední. Předmětem výzkumu taktéž bude určení četnosti článků zabývajících se historií a kulturními tradicemi v oblasti Prácheňska. V této souvislosti zacílím svou pozornost na osobnosti autorů, kteří dané články produkovali. Kromě analýzy periodika bude použita i metoda komparace, při níž dojde k porovnání celkové koncepce „*Poutníka od Otavy*“ a „*Otavanu*“.

Po dobu existence periodika, tedy v letech 1863 až 1866, došlo k několika změnám. Ať už se jednalo o změnu struktury, výše předplatného či o odlišnou periodicitu, tvůrci časopisu se snažili po celou dobu zachovat stejný ráz a vlastenecké zaměření příspěvků. Zajímavým faktem bylo zjištění, že časopisy vycházející v dané době v Písku se nesnažily navzájem si konkurovat. Naopak v několika číslech „*Otavanu*“ najdeme výzvu k předplacení jiných periodik odlišného zaměření. S politicky zaměřeným časopisem „*Zvon*“ dokonce Janota spolupracoval a upravil periodicitu svého časopisu takovým způsobem, aby mohl „*Zvon*“ vycházet a prosperovat.

5.1 Strukturní analýza

5.1.1 Prodejní cena

Vydávání časopisu bylo podmíněno včasným zasláním předplatného, neboť podle počtu předplatitelů mohli vydavatelé předvídat, kolik výtisků bude třeba vyrobit. Stanovení ceny, stejně jako u „*Poutníka od Otavy*“, bylo závislé na mnoha

faktorech. Výše předplatného se odvíjela od počtu stran jednotlivých čísel, od množství zájemců a v neposlední řadě od délky periodicity časopisu. Cenu periodika vydávaného v letech 1863-1866 lze označit za konstantní. Ke změně předplatného došlo v podstatě pouze jednou, a to ještě byla cena snížena. V porovnání s „*Poutníkem od Otavy*“ lze předplatné „*Otavanu*“ zhodnotit jako srovnatelné. Zpočátku byla sazba sice vyšší, ale během druhého ročníku došlo ke snížení ceny. Předplatné „*Poutníka od Otavy*“ mělo opačnou vzestupnou tendenci.

První číslo periodika vyšlo 5. 4. 1863, časopis poté vycházel pravidelně třikrát za měsíc, vždy 5., 15. a 25. dne každý měsíc. Do konce roku takto stihlo vyjít celkem 27 čísel. Rozsah periodika byl 8 stran, pouze k poslednímu číslu 1. ročníku vyšla příloha v podobě dvou stran. Předplatné bylo zprvu stanoveno čtvrtletně na 80 kr. r. č. s poštou a 70 kr. r. č. bez pošty, postupně však bylo možné periodikum předplácet i na půl roku dopředu. Půlroční předplatné činilo 1 zl. 60 kr. s poštou a 1 zl. 40 kr. bez pošty. Na konci prvního čísla byla uvedena následující poznámka k předplatnému: „...*List náš slouží kromě hosp. jednoty i Zlaté knize za orgán, a pročejž jej mají opatrovníci a opatrovnice téhož ústavu za poloviční cenu...*“⁹⁴

Rok 1864 přinesl mnoho změn v koncepci periodika. „*Otavan se bude se „Zvonem“ střídati a proto bude vycházeti ve čtrnáctidenních lhůtách, kdežto „Zvon“ dvakrát za měsíc vyjde, počínaje od 16ho ledna.*“⁹⁵ Periodicita se tedy zvýšila z deseti na čtrnáct dní, ovšem rapidně stoupl i počet stran. Z původních osmi nyní bylo celých šestnáct stran a navíc vycházela příloha „*Oul*“, která byla tvořena dalšími osmi stranami. Předplatné přitom zůstalo nezměněno, stále činilo pololetně 1 zl. 60 kr. s poštou a 1 zl. 40 kr. bez pošty. V polovině roku 1864 se periodicita vrátila zpět na deset dní a časopis již vycházel bez přílohy, i přes uvedené změny se však výše předplatného až do konce roku nezměnila.

V následujícím ročníku, v pořadí již třetím, vyšlo pouze 24 čísel za rok. Daný fakt byl způsoben tím, že časopis nově vycházel pouze dvakrát do měsíce, vždy 15. a poslední den v měsíci. Počet stran přitom stále zůstal na šestnácti, přičemž poslední strana byla často vyhrazena reklamě. V této souvislosti se sazba předplatného snížila na 1 zl. 20 kr. s poštou a 1 zl. bez pošty za půl roku.

---

⁹⁴ *Otavan: Časopis poučný a zábavný*. Písek: V. Vetterl, 1863, roč. 1, č. 1.

⁹⁵ *Otavan: Časopis poučný a zábavný*. Písek: V. Vetterl, 1864, roč. 2, č. 1.

V posledním ročníku stihlo vyjít pouze 12 čísel, neboť vydávání periodika zastavily válečné události. Časopis v roce 1866 vycházel pouze od 15. 1. do 30. 6., neměnně každý 15. a poslední den v měsíci. Nezměněna zůstala i výše předplatného.

5.1.2 Vydavatelé

Periodicky vydávaný časopis „*Otavan*“ vedl po celou dobu jeho existence V. V. Janota, o kterém jsem se již podrobněji zmiňovala v souvislosti s časopisem „*Poutník od Otavy*“. Nově se k Janotovi však přidal J. J. Kořán po dobu prvního půlroku 1864. Na obálce periodika byl Kořán uváděn jako „*hlavní spolupracovník*“. Tisk byl znovu svěřen do rukou V. Vetterla v Písku. V polovině druhého ročníku jej však vystřídal Eduard Grégr, který časopis tiskl v Praze. Tiskaři se zřejmě zpočátku střídali, neboť na obálce periodika je od roku 1864 uváděn jako tiskař Grégr, avšak uvnitř některých čísel daného ročníku je stále ještě za tiskaře označován Vetterl. Grégr plně převzal tisk zřejmě až v posledních dvou ročnících.

Josef Jan Kořán (1838-1912)

J. J. Kořán, spisovatel a novinář, se narodil 24. 9. 1838 v Nevězicích u Mirovic. Po maturitě na píseckém gymnáziu odešel studovat historii a slovanskou filologii na univerzitu do Prahy. Již během studií pracoval v redakci Riegrova „*Slovníku naučného*“. Od roku 1867 působil v redakci časopisu „*Národní pokrok*“. V letech 1870-1876 dokonce redigoval ilustrovaný týdeník „*Světozor*“. Mimo žurnalistických snah se uplatnil i v politice, v roce 1877 byl zvolen zemským poslancem za venkovské obce okresu milovického, blatenského a březnického. V roce 1887 stál v čele redakce „*Ottova slovníku naučného*“, kde vytrval až do roku 1892, kdy se stal ředitelem kanceláře České akademie. Zemřel 4. 4. 1912 v Praze.⁹⁶

Eduard Grégr (1827-1907)

Eduard Grégr, politik, nakladatel a lékař, se narodil 4. 3. 1827 ve Steyru v Horním Rakousku, tehdy ještě jako Gröger. Byl nemanželským synem Němky Josefíny Pillewitzerové a z Čech pocházejícího Josefa Grögera. Přestože vyrůstal na Písecku, jeho národnostní příslušnost byla zprvu nevyhraněna kvůli rozdílnému původu rodičů.

---

⁹⁶ Městská knihovna Písek: Regionální výročí. *Městská knihovna Písek* [online]. 2012 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: http://www.knih-pi.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=395:aktuality-regionalnivyroci-duben&catid=85:aktuality-vyroci&Itemid=66.

Po studiích na píseckém gymnáziu odešel roku 1845 na filosofickou fakultu do Vídně. Revoluční rok 1848 prožil jako člen studentských gard, kde pravděpodobně došel k příklonu k češství. Poté se vrací znovu ke studiu, tentokrát do Prahy na medicínu. Studium úspěšně dokončil a stal se asistentem J. E. Purkyně, pod jehož vlivem se začal více věnovat biologii. Grégr byl všestranný člověk, což dokazuje jeho zapojení do vydávání časopisu *Živa* v letech 1861-1862, později zajišťoval tisk daného časopisu. V současné době je však Eduard Grégr v povědomí veřejnosti pravděpodobně nejvíce jako politik. Společně s bratrem Juliem se zasloužili o založení a tisk „*Národních listů*“. V poměrně mladém věku, 34 let, byl zvolen poslancem českého zemského sněmu a daný mandát udržel až do své smrti roku 1907. Stejně tak udržel i mandát do říšské rady, který získal v roce 1884. Grégr, radikální zástupce mladočeské strany, vynikal svými strhujícími projevy a zarputilostí, které jej neopouštěly ani v pokročilém věku. „*Snad nejvýmluvněji to dokládá česká obstrukce ve vídeňském parlamentě na jaře 1900, během které čeští poslanci totálně zdemolovali sněmovnu a sám E. Grégr vlastnoručně rozštípal svoji poslaneckou lavici.*“⁹⁷

5.1.3 Grafické provedení

Celková grafická koncepce „*Otavanu*“ působí v porovnání s posledním ročníkem „*Poutníka od Otavy*“ stroze, jednoduše až zpátečnický. Janota se v podstatě vrátil zpět ke grafické podobě prvního ročníku „*Poutníka od Otavy*“. V rámci existence periodika došlo k výraznější změně pouze jednou, a to při zahájení vydávání druhého ročníku. Všechna čísla byla tvořena pouze textovou složkou, obrazové prvky se zde nevyskytovaly. Číslování stránek bylo taktéž zachováno po vzoru „*Poutníka od Otavy*“, to znamená, že číslování jednotlivých čísel na sebe volně navazovalo v rámci celého ročníku.

První ročník měl po celou dobu celistvou neměnnou podobu, která se však udržela pouze po dobu daného ročníku. Ztvárnění obálky periodika bylo totožné s obálkou prvního ročníku „*Poutníka od Otavy*“. V horní části listu se nacházel název periodika zvýrazněn tučným písmem, následoval podtitul, který byl odlišen drobnějším písmem. Střed stránky byl oddělen dvěma čarami, mezi nimiž se čtenáři

---

⁹⁷ VELEK, Luboš. Ke dvěma výročí lékaře, biologa, nakladatele a politika Eduarda Grégra. *Živa* [online]. 2007, č. 4 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/ke-dvema-vyrocim-lekare-biologa-nakladatele-a-poli.pdf>.

dozvídali, že redaktorem je opět Vojtěch V. Janota. Spodní část vyplňovala informace o rozmezí datace prvního ročníku. Tento jediný údaj byl napsán kurzívou. Obálku uzavíralo sdělení, že časopis je tištěn v Písku u Václava Vetterla. Obsah i zbývajících osm stran periodika bylo koncipováno do dvou sloupců. Jednotlivé rubriky byly odděleny tučným názvem daného oddílu a krátkou čarou.

Následující ročníky si zachovaly, pouze s drobnými změnami, totožnou podobu obálky, obsahu, titulní strany i celkové koncepce. Obsahová struktura obálky zůstala zachována, ale došlo k proměně grafického stylu a typu písma. Nejmarkantnější změnu lze pozorovat v uspořádání sloupců. Text byl nově zarovnán pouze do jednoho sloupce, a to jak v jednotlivých rubrikách, tak i v obsahu. Pouze u přílohy „*Oul*“ jsou ještě některé příspěvky koncipovány do dvou sloupců. V posledních dvou číslech vycházely pravidelně na poslední straně, či dvou stranách, reklamy, které měly vlastní grafickou úpravu. Nejčastěji byly ohraničeny rámem přes celou stránku, či kolem jednotlivých příspěvků.

5.1.4 Obsahová stránka periodika

Periodikum lze z obsahového hlediska diferencovat na dvě základní podoby, přičemž k předělu dochází se začátkem vydávání třetího ročníku. „*Otavan*“ byl koncipován taktéž jako beletristický časopis a v prvních dvou ročnících v podstatě kopíroval obsahovou stránku „*Poutníka od Otavy*“.

První ročník se skládal z následujících rubrik – *Básně; Novelly, povídky a pověsti; Články archeologické, historické, životopisné umělecké, národopisné cestopisné a hospodářské; Literatura; Dopisy* a z drobných pravidelných příspěvků, které informovaly o lokálních událostech (*Písecké zprávy, Zlatá kniha, Listárna redakce, Zemřelí, Inseráty a Průměrné ceny obilí*). Druhý ročník měl analogickou podobu, pouze s drobnými úpravami názvů některých rubrik, obsahově však zůstal nezměněn.

Koncepce třetího a čtvrtého ročníku byla pozměněna, místo rubrik bylo periodikum diferencováno na tři hlavní části - *část poučná, zábavná a hospodářská*. K drobným článkům v závěru periodika nově přibýly příspěvky nazvané: *Manželské sňatky v Písku, Listy z Ameriky, Zprávy o divadle* či *Literární úvahy*.

Příspěvky z rubriky *Básně* byly upozaděny ve srovnání s kvantitou básní uveřejňovaných v „*Poutníkovi od Otavy*“. Již nebylo pravidlem, že básním byla

vyhrazena pouze titulní strana, nově je předplatitelé mohli nalézt až na následujících stránkách. Některá čísla dokonce dané příspěvky vůbec neobsahovala. Prostor dostávaly básně autorské i překlady zahraničních autorů. Za všechny přispěvatele jmenujme například Josefa Koláře, Věnceslava Mollendu či překladatele Janka Jakuboviče.

Nejrozsáhlejší rubrika *Novelly, povídky a pověsti* obsahovala články často uveřejňované na pokračování. Analogicky jako u básní zde najdeme původní díla i překlady děl zahraničních autorů. Autorství většiny příspěvků je známé a uveřejněné, najdou se zde však i anonymní články. Za povšimnutí stojí skutečnost, že mezi drtivou většinou mužských přispěvatelů nalezneme i autorku Věnceslavu Lužickou. K nejvýznamnějším překladatelům poté patřil A. Sedláček.

Rubrika nazvaná *Články archeologické, historické, životopisné umělecké, národopisné cestopisné a hospodářské* zahrnuje především články týkající se školních zařízení z oblasti Prácheňska nebo historie lokálních hradů a tvrzí. K předním historikům přispívajícím do periodika patřil především již zmiňovaný August Sedláček. Pravidelně byly publikovány také texty Antonína Tilleho.

Následovaly rozsahem kratší příspěvky, podle nichž si lze utvořit představu o tehdejší společnosti. Jednalo se především o místní zprávy týkající se politického či kulturního dění v dané oblasti. Nově došlo k rozšíření inzerátů, které podávají svědectví o tehdejším okruhu profesí či o cenách za jednotlivé služby a výrobky. Velice zajímavé jsou i informace o vývoji průměrné ceny za obilí a zprávy z místní záložny.

Třetí a čtvrtý ročník byl uspořádán jinak než předchozí ročníky. *Zábavná část* byla značně oslabena, našli bychom zde pouze rozsáhlou novelu vydávanou na pokračování a příležitostní proslovy. Naopak posílena byla *Část poučná*, jejíž tematické rozpětí bylo značně rozmanité. Nalezneme zde například aktuální výsledky volby starosty, ale i články o historii města a přilehlého okolí. Celkově poslední dva ročníky vyznívají více vlastenecky než předchozí, a to i přes skutečnost, že některé inzeráty či články jsou bilingvní, v českém i německém jazyce.

Společenské poměry dotváří informace demografického typu, například seznam zemřelých v Písku či údaje o uzavřených sňatcích. Poslední ročník periodika navíc nabídl ještě *Listy z Ameriky* a domácí zprávy o divadle.

5.2 Články pojednávající o historii a kulturních tradicích

Časopis „*Otavan*“ v mnohém navazoval na svého předchůdce „*Poutníka od Otavy*“, přejal od něj beletristickou koncepci i zaměření na oblast Prácheňského kraje. V podstatě totožně se zachovaly i náměty z historie a kulturní oblasti. Články pojednávající o historii se věnovaly především hradům a tvrzím z dané lokality a dějinám města Písku a blízkého okolí. Největší pozornost však směřovala k vzdělávacím institucím, zejména k vyšší dívčí škole. Dobové články přinášejí informace o vyučovaných předmětech, o způsobu placení učitelů i o rozsahu výuky.

Z provedené analýzy vyplývá, že uveřejňování jmen autorů jednotlivých článků bylo shodné s uváděním autorství v „*Poutníkovi od Otavy*“. Autoři byli jen zřídka jmenováni celým jménem, spíše se objevovaly iniciály, či zkratky jmen. Nalezneme zde i anonymní příspěvky a příspěvky uveřejněné pod záštitou redakce. Přetrvala i skutečnost, že autoři byli většinou spjati s píseckými vzdělávacími institucemi.

Příspěvky týkající se historie byly uveřejňovány během prvních dvou ročníků v rubrice nazvané *Články archeologické, historické, životopisné umělecké, národopisné cestopisné a hospodářské*. V posledních dvou ročnících dané příspěvky nalezneme v rubrice *Část poučná*. Příspěvky věnující se kulturním tradicím opět našly své místo v drobných článcích přinášejících aktuální dobové zprávy z Prácheňska, rubrika se nejprve jmenovala *Písecké zprávy*, v druhém ročníku byla přejmenována na *Zprávy místní a z venkova*.

Hrady a tvrze

Z článků pojednávajících o hradech a tvrzích jsem vybrala celkem tři příspěvky reprezentující tento okruh. V prvním ročníku byl uveřejněn článek nazvaný *Topografická zmínka o několika tvrzích v jižních Čechách* bez uvedení autora. V následujícím roce, 1864, byl otištěn text o Frimburku - *Frimburk, hrad v Prachenště*. A v posledním ročníku nalezneme příspěvek stručně pojmenovaný *Prácheň*.

Článek *Topografická zmínka o několika tvrzích v jižních Čechách* se zaměřuje na tři památky, a to na tvrz Božejovickou, tvrz Malovice a na hrad Poděhus, z nichž se bohužel nedochovaly žádné pozůstatky. Autor zde stručně charakterizuje místa, kde dřív pevnosti stály, a podává popis, jak místa vypadají v dané době. Tvrz Božejovickou líčí následovně: „*Na bývalém panství Protivínském ½ hodiny západně*

od vsi Budičovic leží o samotě ovčín Božovice a blízko na břehu rybníka „Tvrzského“, nepatrná chaloupka. Na místě této stála před časy tvrz Božejovická.“⁹⁸

Příspěvek o Frimburku je obsáhlejší než předchozí článek, rozsahově na 2 stránky. Autor v něm detailněji popisuje vývoj hradu od jeho založení a zaměřuje se na jeho držitele, kteří se na hradě vystřídali. Dle článku není jisté, kdy přesně byl hrad založen, ale odhaduje se období 13. století kvůli německému názvu. „...jižně od Horažďovic na bývalém panství Žichovickém hrdě šíjí svou k nebesům vypínal. Hrad sice již před čtyřmi stoletími v rupy byl klesl, ale památku jeho nicméně nám letopisy zachovaly z onoho času, kdy vlasti české zhoubnou válkou občanskou souženy byly.“⁹⁹

Autorem článku *Prácheň*, který byl uveřejněn ve 4. ročníku periodika, byl Martin Kolář. Rozsahově taktéž na 2 stránky. Autor nejprve charakterizuje danou lokalitu, podává popis kostelíku a bývalého župního hradu. Článek je však přínosný především kvůli nastíněnému vývoji Prácheňského kraje. „*Kraj Prácheňský zahrnul do sebe mimo původní župu Prácheňskou v XV. stol. též Volyňskou a Božeňskou i Netolickou župu, tak řečené Písecko, a zůstal ve svém obvodu, dle žup právě vyčtených až do r. 1849, kdy ku kraji Plzeňskému přikázán byl. Při novém rozdělení Čech I. 1855 opět tento kraj zřídili, staré jméno ale zamítli a z Prácheňského Písecký kraj učinili.*“¹⁰⁰

Školství

Tematika školství a vzdělávacích institutů byla hojně diskutována a zveřejňována. Především v prvních dvou ročnících vyšlo množství článků, které se věnovaly píseckým školám. První ročník periodika směřoval svou pozornost na dívčí školu, celkem zde došlo k uveřejnění tří článků – *Nástin zakládající listiny průmyslové školy pro děvčata při školách národních*, *Program vyšší dívčí školy písecké* a *Vyšší školy dívčí*. V druhém ročníku byly uveřejněny články o jezuitském gymnáziu v Březnici, o průmyslových školách a o stavbě gymnaziální budovy v Písku. Třetí ročník poté pojednává o lesnické škole v Písku a o vyšší hospodářské škole zemské.

Články o dívčí škole v Písku podávají svědectví o vyučovaných předmětech v 1. a 2. ročníku v roce 1864. Z textu se navíc dozvídáme, kdo dané předměty vyučoval a jaká výše školného byla pro dívky stanovena. Důraz byl kladen především

⁹⁸ *Otavan: Časopis poučný a zábavný*. Písek: V. Vetterl, 1863, roč. 1, č. 5.

⁹⁹ *Otavan: Časopis poučný a zábavný*. Písek: V. Vetterl, 1864, roč. 2, č. 4.

¹⁰⁰ *Otavan: Časopis pro poučení a zábavu*. Písek: V. Vetterl, 1866, roč. 4, č. 11.

na ovládnutí českého a německého jazyka a na domácí práce. Program vyšší dívčí školy byl následující:¹⁰¹

1. ročník

1. Náboženství – 2 hodiny týdně (vyučující: P. Vojt Myška)
2. Jazyk český – 2 hodiny týdně (vyučující: Vojt. Janota)
3. Jazyk německý – 4 hodiny týdně (vyučující: Jos. Zahradník)
4. Jazyk francouzský – 2 hodiny týdně (Jos. Kopecký)
5. Zeměpis a dějepis – 2 hodiny týdně (Václ. Babánek)
6. Přírodopis – 1 hodina týdně (Fr. Tonner)
7. Fyzika – 1 hodina týdně (Dr. Jos. Pažout)
8. Počtářství – 1 hodina týdně (Jos. Soukup)
9. Krasopis – 1 hodina týdně (Jos. Soukup)
10. Kreslení – 2 hodiny týdně (Adolf Heyduk)

2. ročník

1. Náboženství – 2 hodiny týdně (P. Vojt. Myška)
2. Jazyk český – 2 hodiny týdně (Vojt. Janota)
3. Jazyk německý – 4 hodiny týdně (Vojt. Lešetický)
4. Jazyk francouzský – 2 hodiny týdně (B. Lešetická)
5. Antropologie – 1 hodina týdně (Dr. Jos. Pažout)
6. Zeměpis a dějepis – 2 hodiny týdně (Vác. Babánek)
7. Přírodopis – 1 hodina týdně (Frant. Tonner)
8. Fyzika – 1 hodina týdně (Dr. Jos. Pažout)
9. Technologie – 1 hodina týdně (Frant. Tonner)
10. Počtářství – 1 hodina týdně (J. Soukup)
11. Krasopis – 1 hodina týdně (Jos. Soukup)
12. Kreslení – 2 hodiny týdně (Adolf Heyduk)
13. Ženské práce – 10 hodin týdně (Marie Pettrsová)
14. Zpěv a hudební skladba – 3 hodiny týdně (A. Pervolfová a Fr. Gregora)

Z analýzy článků vyplývá, že výše školného nebyla jednotná, nýbrž se lišila dle majetnosti rodiny. „Školného se platí za řádné předměty měsíčně po 3 zl. r. č. Dívky

---

¹⁰¹ *Otavan: Časopis poučný a zábavný*. Písek: V. Vetterl, 1863, roč. 1, č. 14.

*písecké jakož i dcery rodičů méně zámožných platí polovičku, a dcery rodičů chudých se vyučují zdarma.*¹⁰² Autor článku navíc doplňuje, že za každý mimořádný předmět¹⁰³ se měsíčně platí 50 kr.

Druhý ročník přinesl například článek od Dr. A. Tilleho *O jesuitském gymnáziu v Březnici*. Gymnázium zde fungovalo v letech 1654 až 1772. Autor uvádí, že hlavním účelem gymnázia bylo, aby žáci ovládali latinu a teologii. Dále zmiňuje, že na gymnáziu vyučovali pravidelně 3 profesori, z nichž jeden byl prefektem, a druzí dva vedli každý dvě třídy. *„Žáků počet byl v rozličných letech arcit' rozličně velký, nejméně jich bylo r. 1673 totiž 15, nejvíce r. 1733 totiž 117; v celku tedy počet ten za počtem žáků gymnasií nynějšího času daleko je pozadu...“*¹⁰⁴ V závěru článku autor uvádí, že po zrušení gymnázia v Březnici vzniklo nové gymnázium právě v Písku, jelikož zde byl učitelům poskytnut bezplatně byt a ročně 10 sáhů dříví.

V návaznosti na tento článek vyšel v 15. čísle 2. ročníku periodika text nazvaný *Stavba gymnasiální budovy v Písku*. Článek se nejprve zmiňuje o aktuální potřebě postavit novou budovu školy. *„Deset tisíc zlatých se má rokem 1865 na stavbu věnovat, stavební plán do 15. ledna 1865 vyhotovit a do 20. prosince t. r. dodání 200 kostkových sáhů stavebního kamene pronajmout, aby se ještě letošní zimu kámen navezl a tak skutkem důkaz podal, že se jistě na jaře stavěti bude.“*¹⁰⁵ Poté podrobně popisuje administrativní cestu, která předcházela schválení stavby.

Ve třetím ročníku se objevují články, které reagují na potřebu vystavět v Písku lesnickou školu. Byly zde uveřejněny hned dva texty na dané téma, první z nich byl nazván *Železniční síť v jižních Čechách a lesnická akademie v Písku*. Pod touto výzvou k založení lesnické školy byli podepsáni hned dva autoři – K. Drahotín a B. Skuhra. V úvodu článku poukazují na nutnost vystavět železniční síť vedoucí z Českých Budějovic přes Písek a Příbram až do Prahy. Současně dodávají, že na stavbu by bylo zapotřebí velké množství dřeva, kterého ubývá. Řešení tedy vidí v zavedení fungujícího lesního hospodářství, k čemuž je zapotřebí vychovávat schopné lesníky v lesnických školách. Město Písek poté vidí jako ideální volbu. *„Písek jest takořka střed jižních Čech*

---

¹⁰² *Otavan: Časopis poučný a zábavný*. Písek: V. Vetterl, 1863, roč. 1, č. 14.

¹⁰³ Mimořádné předměty byly dva – ženské práce a zpěv a hudební skladba.

¹⁰⁴ *Otavan: Časopis poučný a zábavný*. Písek: V. Vetterl, 1864, roč. 2, č. 10.

¹⁰⁵ *Otavan: Časopis poučný a zábavný*. Písek: V. Vetterl, 1864, roč. 2, č. 15.

*a největší počet staroslavné a zámožné šlechty s ním sousedí, a kdyby ústav tu se zřídil, vždy by se o pokroku chovanců lehce přesvědčiti mohli.*¹⁰⁶

Titíž autoři vydali v 9. čísle 3. ročníku periodika navazující článek nazvaný *Základní myšlenky plánu pro lesnickou školu v Písku*. Autoři se obrátili na jiné lesnické školy, aby jim poskytly plány tamějších škol, podle kterých by zřídili školu v Písku. Dle plánů se předpokládalo, že škola by měla 3. ročníky. Následovalo detailnější rozdělení, co by se v jakém ročníku vyučovalo, jaké by byly výdaje a příjmy. Předpokládané vydání se pohybovalo kolem 2800 zl. a příjem přibližně 1800 zl. Roční náklad na celý chod školy by tedy činil 1000 zl., dle autorů by jej měla hradit obec či jiní zakladatelé.¹⁰⁷

Historie města Písku

Vedení periodika věnovalo značný prostor také článkům věnujícím se historii samotného města Písku i okolním městům a vsím. Hned v prvním ročníku byly uveřejněny dva články od Bed. Vil. Spiesse. První z nich, *K dějepisu města Písku*, se věnoval, jak již název napovídá, historickým pramenům vztahujícím se k městu Písku z 16. a 17. století. Druhý článek nazvaný *K dějepisu města Vodňan* se analogicky zabýval dějinami Vodňan.

Autor v úvodu prvního článku mimo jiné zmiňuje, že „*Otavan*“ má sloužit právě k uchování historických událostí a zpráv, které se vázaly k oblasti Písecka. Dané tvrzení dokládám následujícími slovy: „...*a maje také za to, že „Otavan“ vedle jiných účelů hlavně i toho se dodělávati má, aby se průběhem času jaksi schránkou stal, vše co k historii Písecké přispívá, v sobě pojímající a soustřeďující...*“¹⁰⁸ Článek je otištěn na pokračování, dokončení čtenáři našli v tomtéž ročníku v 17. čísle. Obsahem článku jsou převážně darovací listiny z 16. a 17. století. Analogicky byl podán i druhý článek od téhož autora pojednávající o Vodňanech.

Třetí ročník periodika obsahuje velice podnětný článek sestavený Aug. Sedláčkem nazvaný *Nejstarší svobody kr. města Písku*. Autor se zabývá celkem osmi panovníky, kteří nějakým způsobem zasáhli do dějin v udělování svobod Písku.

---

¹⁰⁶ *Otavan: Časopis pro poučení a zábavu*. Písek: V. Vetterl, 1865, roč. 3, č. 5.

¹⁰⁷ *Otavan: Časopis pro poučení a zábavu*. Písek: V. Vetterl, 1865, roč. 3, č. 9.

¹⁰⁸ *Otavan: Časopis poučný a zábavný*. Písek: V. Vetterl, 1863, roč. 1, č. 15.

Konkrétně se jedná o Přemysla Otakara II., krále Jindřicha, krále Jana, císaře Karla, císaře Václava, císaře Zikmunda, krále Ladislava a krále Jiřího.

Z dob kralování Přemysla Otakara II. se nedochovala žádná listina dokazující, že by král obdařil Písek nějakými svobodami. „*Nicméně král Karel I. 1348 a král Vladislav leta 1472 v potvrzení svobod města Písku uvádí majestát krále Otakara, aniž by obsah jeho poněkud naznačil.*“¹⁰⁹ Král Jindřich následně prý potvrzuje všechna práva, která udělili předešlí panovníci, konkrétní znění však Sedláček neuvádí. Důležitější udílení svobod přichází až s králem Janem, který zavedl dvě následující výsady. První bylo tzv. mílové právo: „*Aby od města Písku jedné míle vzdálí ze všech stran žádných sladův děláno nebylo ani pivo vařeno; též ani řezníci, kováři, pekaři, krejčí...trpěni nebyli,*...“¹¹⁰ Z článku dále vyplývá, že druhé ustanovení přikazuje, aby všichni, kdo jedou od Českých Budějovic k Plzni, či od Prachatic k Praze, jeli přes Písek, kde se platilo clo z určitého zboží.

Z analýzy článku je dále zřejmé, že císař Karel potvrdil předešlé výsady a navíc přidal výnos, který zakazoval stavět hrady a tvrze v okruhu jedné míle kolem Písku, aby písečtí obyvatelé nebyli ohrožováni. Dále ustanovil Písek místem pro skladování soli pro celé okolí (Sedlčany, Jistebnice, Milevsko, atd.).

V roce 1398 nechal císař Václav vystavit list, který dával Písku právo na konání výročního trhu. Dále se Sedláček zmiňuje o Zikmundovi, který údajně nejevil o vývoj města zájem, pouze prý potvrdil stávající výsady. O zvelebení města se však pokoušel král Ladislav, který tak oceňoval věrnou službu svých poddaných, jeho snahy však přerušila Ladislavova smrt. Jeho následovník král Jiří potvrdil dosavadní privilegia dvěma listinami v letech 1460 a 1463.

Čtvrtý ročník „*Otavanu*“ nabízí článek nazvaný *Dějiny města Písku*. Redakce zmiňuje, že úryvky jsou čerpány ze Slovníku naučného ze 7. sešitu VI. dílu. Článek byl kvůli svému rozsahu otištěn na pokračování v rámci tří čísel periodika. Obsah daného článku je značně rozsáhlý, věnuje se historickým budovám ve městě, kulturním a vzdělávacím institutům, lokálním žurnalistickým počínům, královským výsadám a mnoha dalším tématům. Pojednání končí popisem obléhání Písku francouzskými vojsky v 18. století. „*Tu báli se Písečtí, že město zahyne, i vyvolili si Panu Marii*

---

¹⁰⁹ *Otavan: Časopis pro poučení a zábavu*. Písek: V. Vetterl, 1865, roč. 3, č. 4.

¹¹⁰ *Tamtéž*.

za ochranitelku a slíbili, budou-li zachováni, že ji každoročně zvláštní pobožností ctíti budou.“¹¹¹ Na upomínku vysvobození Písku od Francouzů v roce 1742 je poté každoročně pořádána městská slavnost, o níž se píše i v „*Poutníkovi od Otavy*“.

---

¹¹¹ *Otavan: Časopis pro poučení a zábavu*. Písek: V. Vetterl, 1866, roč. 4, č. 7.

6. Hodnocení přínosu periodik

Předmětem analýzy předkládané diplomové práce se staly dva periodicky vycházející regionální časopisy – „*Poutník od Otavy*“ a „*Otavan*“. Obě periodika vycházela v 2. polovině 19. století v Písku pod vedením téměř identické redakční rady. Oficiálním zdůvodněním zániku „*Poutníka od Otavy*“ byly zdravotní potíže odpovídajícího redaktora, svou roli na ukončení však sehrála i politická situace dané doby. Již zmiňované složité česko-německé vztahy zapříčinily, že žurnalistika byla kontrolovaným odvětvím. Články nesměly obsahovat nehodící se politické poznámky, jinak docházelo k udělování vysokých pokut, či k úplnému zastavení vydávání.

V nastalé společenské situaci, kdy byl český jazyk upozadován oproti německému jazyku a nebylo možné svobodně vyjádřit svůj politický názor, nabyl regionální periodicky vydávaný tisk značné důležitosti. Autoři sice nemohli plně ventilovat svá mínění, ale mohli pomocí svých textů podporovat vlastenectví a národní hrdost, a to především prostřednictvím článků týkajících se historie a kulturních tradic Prácheňska. Připomínání významných regionálních historických událostí a zvyků mohlo dodat místním obyvatelům sílu v bojích o udržení českého jazyka.

Analyzovaná periodika byla koncipována shodně především jako beletristické noviny, své místo zde ovšem nalézaly i články úzce spjaté s vzdělávacími instituty v oblasti Prácheňska. Právě oblast školství byla druhou pomyslnou zbraní v boji proti poněmčování. Z mnohých analyzovaných článků vyplývá, že někteří čeští profesori, působící například na píseckém gymnáziu, se snažili prosadit zařazení českého jazyka do osnov ve větší míře, než tomu bylo. Ti nejzapálenější dokonce doučovali český jazyk zdarma ve svém volném čase mimo školní výuku.

V periodikách jednoznačně převažovaly články týkající se oblasti Prácheňska. Formou dopisů se sice předplatitelé dozvídali i o událostech z Prahy či ze zahraničí, avšak frekvence těchto příspěvků byla velmi nízká.

Existence českého regionálního periodika byla v dané době jednoznačně velkým přínosem pro místní obyvatele. Periodika vycházela samozřejmě také v Praze a ostatních větších městech, ale pro obyvatele Prácheňska nebyla tak přístupná a blízká jako právě regionální „*Poutník od Otavy*“ a později „*Otavan*“. Kvalitu příspěvků v periodikách zaručovala zvučná jména profesorů či vzdělanců, kteří byli převážně vlastenecky zaměřeni. Aby však mohly být uveřejňovány česky psané texty s národním

podtextem, bylo zapotřebí mít ve vedení silnou a schopnou osobnost, která by se nebála příspěvky uveřejňovat. Redaktor V. V. Janota byl právě tím vhodným reprezentantem, který měl odvahu zasahovat do veřejného dění ve společnosti ve prospěch českého vlastenectví. Neméně důležitou roli sehrál taktéž V. Vetterl, který se zasloužil o tisk periodika.

Obě periodika se stala přínosnými pro oblast Prácheňska nejen v době svého vycházení, ale i v současnosti, kdy si z dobových článků můžeme utvořit představu o způsobu života v 2. polovině 19. století. Přínosné jsou jak texty mapující kulturní události (slavnosti, divadelní představení, plesy, atp.), chod školních institutů, ale i historické poznámky k vývoji hradů a tvrzí na území Prácheňska.

Závěr

Centrem zájmu předkládané diplomové práce s názvem „*Poutník od Otavy – Otavan: zdroj informací o historii a kulturních tradicích Prácheňska*“ se stala obsahová analýza článků z vybraných periodik. Práce byla zaměřena na zhodnocení významu článků pojednávajících o historii a kulturních tradicích Prácheňska. Význam regionálního tisku pro oblast Prácheňska byl zjišťován na základě provedené obsahové analýzy. Dílčí výzkumnou metodou se stala také komparace, které bylo užito při porovnávání píseckých periodik s vybranými periodickými tiskovinami z Tábora, Jindřichova Hradce a Českých Budějovic. Ke komparaci došlo taktéž při samotném srovnávání „*Poutníka od Otavy*“ a „*Otavanu*“.

K volbě daného tématu došlo po uvážení několika základních aspektů. Primárním východiskem se stala skutečnost, že dané téma dosud nebylo komplexně kriticky zkoumáno. K rozhodnutí o výběru tématu přispělo i osobní hledisko, kterým je autorčin písecký původ a dlouhodobý zájem o regionální problematiku. Nemalou mírou přispěla i digitalizace daného periodického tisku. V současné době je digitalizace některých tiskovin zvyšujícím se trendem, který usnadňuje přístup k informacím z vybraných periodik.

Město Písek, kde vznikala obě periodika, bylo od nepaměti spojeno s kulturními, historickými i politickými událostmi. Místním kulturním tradicím přispívala i skutečnost, že ve městě bylo mnoho vzdělaných a společensky angažovaných osobností často vychovávaných místními vzdělávacími instituty. Kromě školství se Písek a okolí může dodnes pyšnit dlouholetou kulturní tradicí spojenou s divadlem, hudbou, literaturou, ale i žurnalistikou. Dané tvrzení lze demonstrovat právě na „*Poutníkovi od Otavy*“, který se stal prvním česky psaným beletristickým listem, pomineme-li pražská periodika.

„*Poutník od Otavy*“ vycházel v 2. polovině 19. století, konkrétně v letech 1858 až 1862, tedy v době, kdy český jazyk sváděl pomyslný souboj s německým jazykem. Články uveřejněné v periodiku sice procházely cenzurou, i přes to měly pro oblast Prácheňska nepopiratelný význam v udržení češtiny a při upomínání na historické regionální události. Právě příspěvky nehodící se tehdejší politické moci přispěly k předčasnému ukončení vydávání periodika. Iniciativa tvůrců „*Poutníka*

od Otavy“ však nepolevila a hned následující rok se tytéž osobnosti zasloužili o založení jakéhosi pokračovatele nazvaného „*Otavan*“.

Diplomová práce se zabývala specifickým druhem literatury, regionální žurnalistikou, proto bylo vymezení základních pojmů jedním z primárních cílů. Definování vybraných pojmů bylo důležité pro jejich správné pochopení v následujícím textu. Klíčovým cílem však bylo zmapování struktury zvolených regionálních periodik a analyzování článků s historickou a kulturní tematikou zasahující oblast Prácheňska. Naplnění vytyčených cílů velice usnadňovala digitalizace obou periodik.

Historií Prácheňského kraje se zabývá v současné době mnoho historiků, není to však nová problematika, již v minulých letech existoval značný zájem o vývoj dané oblasti. K předním historikům dříve patřil především August Sedláček, jeho studie byly uveřejňovány i v „*Otavanu*“. Ze současných odborníků na historii Prácheňska uvedme například Jiřího Práška, Ondřeje Koláře či Jiřího Fröhliche. Obdobně kvalitně je zpracován i vývoj regionální literatury. Josef Kotalík či Blanka Zemanová vydali mnoho publikací mapujících literární kořeny autorů spjatých s Pískem a okolím. Dosud však nebyla komplexně zpracována tematika regionálních periodických tiskovin. Autoři se ve svých publikacích sice dotýkají problematiky žurnalistických počínů v oblasti Prácheňska, ale nepodávají chronologický výčet a analýzu tiskovin.

Při analýze periodik bylo důležité přihlédnout k historickému kontextu dané doby. Zhodnocení článků uveřejňovaných v periodikách i samotná koncepce tiskovin by nebyla zcela relevantní bez náležitého zasazení do dobových politických událostí. Stejně tak nelze periodika zkoumat izolovaně bez srovnání s jinými periodiky vycházejícími v tomtéž období. Proto byla provedena komparace s třemi vybranými periodiky vycházejícími v Táboře, Jindřichově Hradci a Českých Budějovicích v tomtéž období.

Zdroje

Primární:

- Poutník od Otavy (1858 – 1862)
- Otavan (1863 – 1866)

Sekundární:

- Almanach píseckého gymnázia. 220 let píseckého gymnázia (1778-1998). Písek: Gymnázium, 1998.
- BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 439 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-802-4730-288.
- BÍNOVÁ, Jiřina. *Regionální literatura ve veřejných knihovnách Středočeského kraje*. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1989.
- DRESLEROVÁ, Dagmar, Aleš STEJSKAL a Jaromír BENEŠ. *Historie krajiny severního Prácheňska: The historic landscape of north Prácheňsko*. Písek: Prácheňské nakladatelství, 2003, 196 s. ISBN 80-865-6619-6.
- KOLÁŘ, Ondřej. *Písek - příběh města: kraj - lidé - tradice*. 1. vyd. Písek: Město Písek, 2012, 111 s. ISBN 978-80-905394-0-2.
- KOLÁŘ, Ondřej. *Prácheňská otázka*. Písek: Okresní národní výbor, 1991, 32 s.
- KOTALÍK, Josef. *Písek a Písecko v literatuře*. Písek: Okresní lidová knihovna, 1966.
- LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Jižní Čechy: kraj - lidé - tradice*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011, 229 s. ISBN 978-807-4221-361.
- MALACH, Roman. *Přínos týdeníku Ohlas od Nežárky pro český národopis*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
- OSVALDOVÁ, Barbora. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999, 256 s. ISBN 8085983761.
- PRÁŠEK, Jiří. *Písecké 2. tisíciletí*. 1. vyd. Písek: J, 2000, 221 p. Region (Písek, Jihočeský kraj, Czech Republic). ISBN 80-861-5424-6.
- PRÁŠEK, Jiří. *Písek – řeka vypravuje*. Písek: Městský úřad Písek, 2001, 136 s. ISBN 80-238-7611-2.
- *Slovník literární teorie*. 1. vyd. Praha: Čsl. spisovatel, 1984, 465 s.

- STRÁSKÝ, Jan. *Jihočeský kraj*. Plav [u Českých Budějovic]: Josef Erhart, 2005, [124], 24 s. ISBN 80-239-5280-3.
- ZEMANOVÁ, Blanka. *Písecká literatura a její autoři*. Písek: J a M, 2005. ISBN 80-86154-57-2.

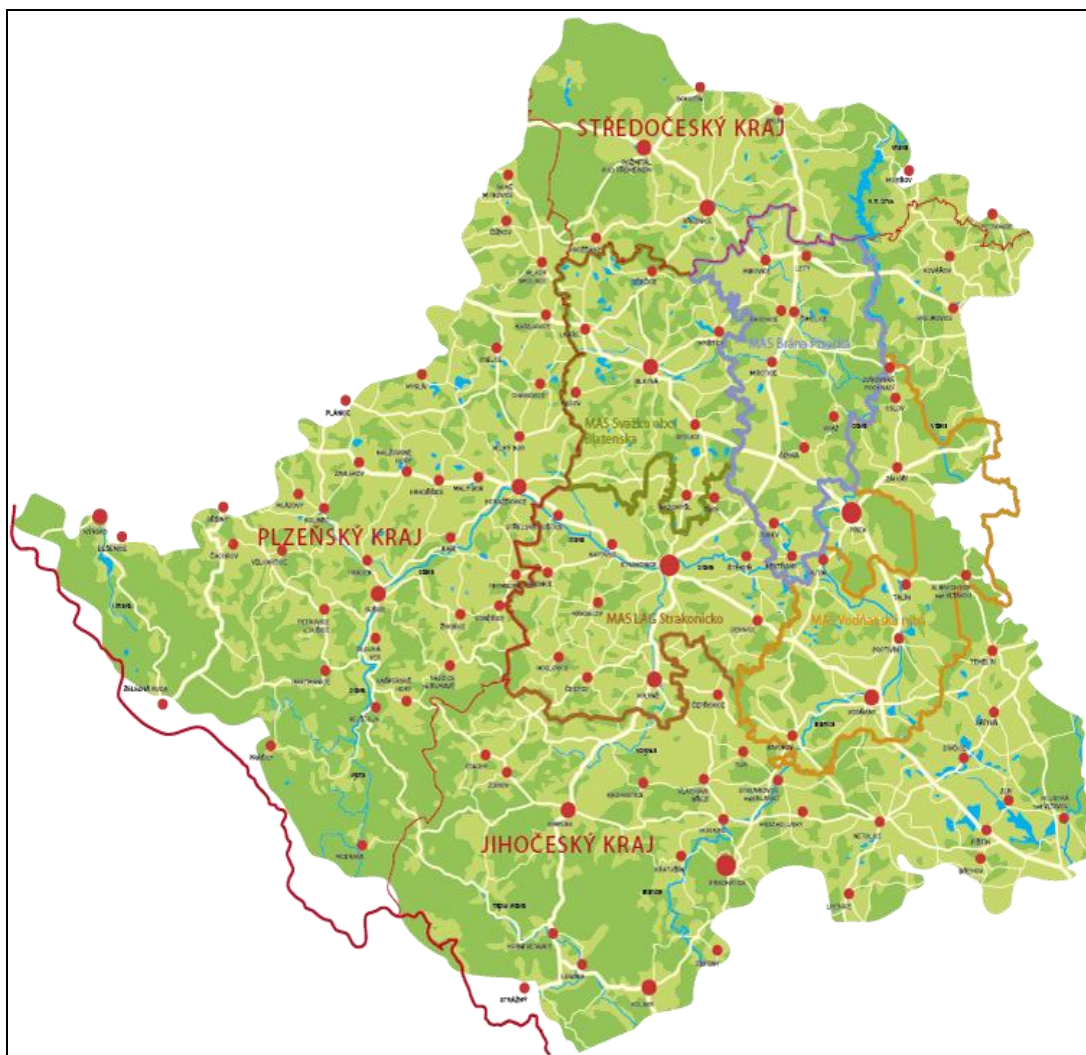
Internetové:

- <http://www.ctenizpisku.cz/>
- <http://prachensko.eu/>
- <http://www.slovník-nakladatelství.cz/>
- <http://kramerus.cbvk.cz/>
- <http://badatelna.eu/>
- <http://www.knih-pi.cz/>
- <http://ziva.avcr.cz/>

Seznam příloh

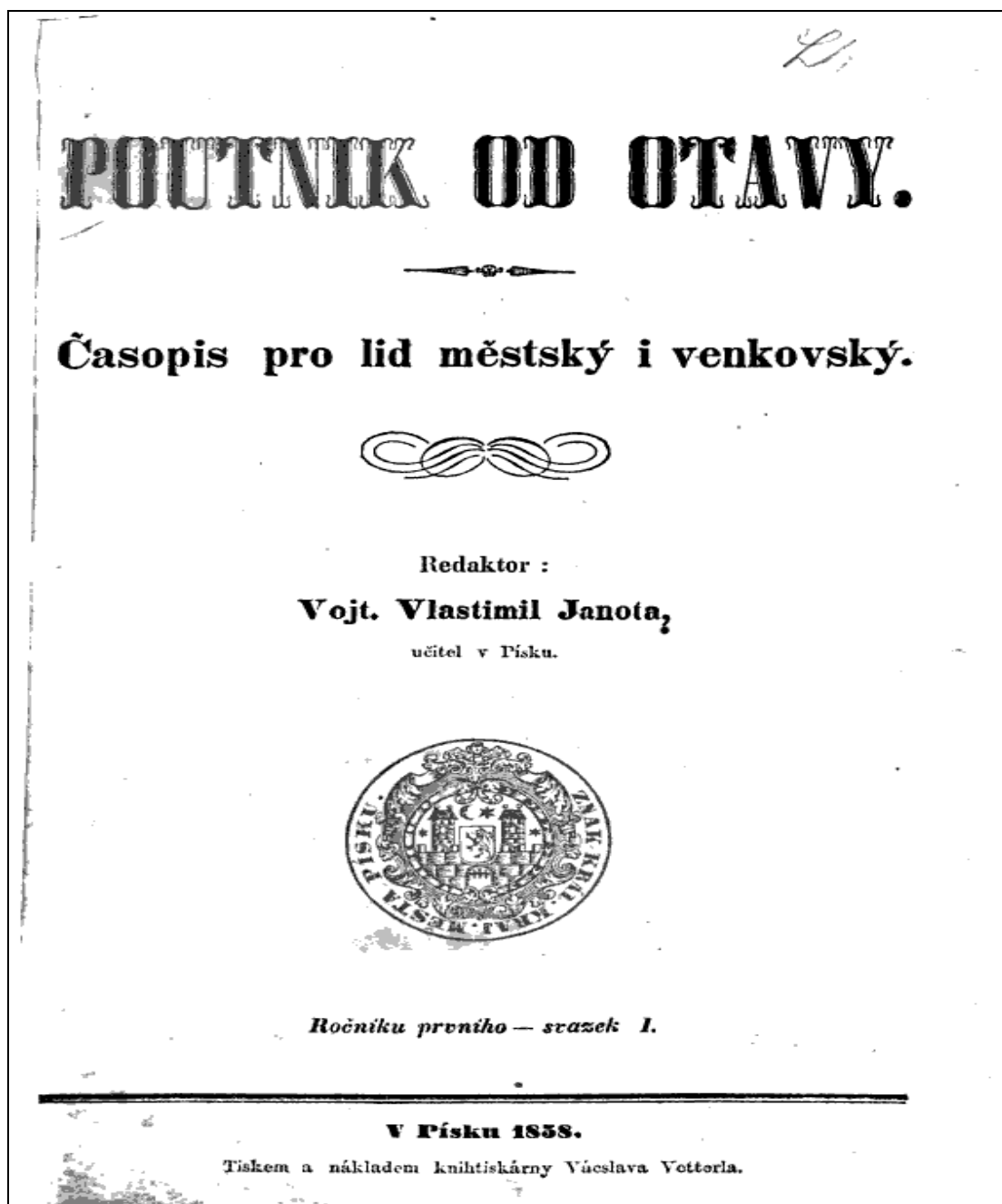
Obrázek 1: Mapa území Prácheňska	75
Obrázek 2: Obálka "Poutníka od Otavy" z roku 1858	76
Obrázek 3: Titulní strana "Poutníka od Otavy" z roku 1858	77
Obrázek 4: Obálka "Poutníka od Otavy" z roku 1860	78
Obrázek 5: Titulní strana "Poutníka od Otavy" z roku 1860	79

Přílohy

Obrázek 1: Mapa území Prácheňska¹¹²

¹¹² [online].[cit15.6.2015]. Dostupné z: <http://prachensko.eu/mistopis>.

Obrázek 2: Obálka "Poutníka od Otavy" z roku 1858¹¹³

¹¹³ [online]. [cit15.6.2015]. Dostupné z:

https://books.google.cz/books?id=pUU_AAAACAAJ&pg=PA205&lpg=PA205&dq=Poutn%C3%ADk+od+Otavy+1858&source=bl&ots=lKsxVhMand&sig=Wj8alZXHd_tJQko5HHvCG83-L98&hl=cs&sa=X&ei=iLRxVJOG8n9ygOX1YDQCg#v=onepage&q=Poutn%C3%ADk%20od%20Otavy%201858&f=false

Poutník od Otavy.

Časopis pro lid městský i venkovský.

Redakcí:

Vojt. V. Janoty,

Spojenými silami!

Nákladem:

Václ. Vetterla.

Předplacení obnáší s poštou 1/4 letně 50 kr. stř.; bez pošty 36 kr. stř.

Slovo k Poutníkovi.

Poutníče! Pout tvoje jest započata! — Jdi s Bohem, —
bud bodré mysle a pamatuj si tato naučení:
„Ku každému buď zdvořilý; každému buď upří-
mým rádcem; potěšuj každého, komu na pokroku časo-
vém jest záleženo; sbírej a zaznamenávej do tobolky své, co dobrého
kde nalezneš, abys tím opět jiným posloužití mohl; upozorňuj na
všeliké vady v hospodářství a řemeslách slovem mírným, nebo dobré
slovo nalezne dobrého místa. Buď trpělivý; urážek sobě nevšímej;
do věcí, jenž se tě netýkají, nikdy se neplet, — a drž se toliko svého:
a tu věř, — že mnozí, kteří na tebe zprvu nedůvěrně pohlížeti budou,
že právě ti se tebe ujmou, shledají-li, že snaha tvá šlechetná a cíl
tvůj důstojný jest. Vše, co tobě svěřeno, sdílej laskavě a ochotně
svým spolukrajanům, a oni poznavše tebe, postarají se všemožně,
aby trvání tvé bylo pojistěno, — a působení tvému budou žehnati otec
i syn. Hledej přátel a podporovatelů, kteří vždy něčím přispějí ku
dosažení předsevzetí našeho. Pozdravuj konečně všech, jenž nás hned
zpočátku laskavou podporou byli poctili; a k upomínce na zlatonosnou
a na perly druhdy bohatou Otavu doruč všem laskavým čtenářům
tyto dvě divotvorné perly, jimiž se tisícové lidí podělití mohou.“

Jdi s Bohem!

PERLY.

I.

Pro skvostnou perlu nořec smělý
Se pouští v strašné jieny moře,
A neděsí se, touhou hoře,
By jenom získal skvost ten skvělý.

Když pak se skořep otevřela,
Tu nález perly všechněm věští,
A umělec ji krásně leští,
By v králův koruně se skvěla. —

Tak ty se neboj nebezpečí,
Odvaž se toho nejvyššího,
Bys dosáh' skvostu nejdražšího,
Jenž ctností sluje v lidské řeči.

Pak umělec ten, svět jenž strojí,
Jenž v hvězdy, v nebe, v zář se halí,
Ten skvrn tě zbaví, jež tě kalí,
A v korunu tě vsadí svoji.

1

Obrázek 3: Titulní strana "Poutníka od Otavy" z roku 1858¹¹⁴

¹¹⁴ [online].[cit15.6.2015]. Dostupné z:

https://books.google.cz/books?id=pUU_AAAACAAJ&pg=PA205&lpg=PA205&dq=Poutn%C3%ADk+od+Otavy+1858&source=bl&ots=IKsxVhMand&sig=Wj8aIZXHd_tJko5HHvCG83-L98&hl=cs&sa=X&ei=iLRxVJOGB8n9ygOX1YDQCg#v=onepage&q=Poutn%C3%ADk%20od%20Otavy%201858&f=false

POUTNÍK OD OTAVY.

ZÁBAVNÝ A POUČNÝ ČASOPIS.

PÉČI A ODPOVĚDNOSTI

VÁCLAVA VETTERLA.

PŘÍSPĚVATELÉ:

Pp. KAREL ADÁMEK v Hlinsku, ANTONÍN ČEŠKA v Strakoněch, ADOLF FRANTIŠEK ČTVRTEČKA v Písku, prof. JOSEF DÚRDÍK v Praze, Med. Dr. EDUARD GRÉGE v Praze, GUSTAV HERMANN ve Vláskyh Benátkách, prof. ADOLF HEYDUK v Písku, JOSEF J. HORA ve Vídni, JILJÍ V. JAHN v Praze, Med. Dr. HANUŠ JURENKA v Běznáci, Med. Dr. FRANTIŠEK CYR. KAMPELÍK na Lhotěšech, prof. VOJTĚCH LÉŠETICKÝ v Písku, JAKUB MALÝ v Praze, Dr. filosofie prof. JOSEF PAŽOUT v Písku, Med. Dr. JOSEF PEČÍRKA v Blatné, knad. prof. JOSEF PERWOLF v Praze, prof. FRANT. LEV SASELA v Klatovech, FRANT. SCHWARZ v Praze, K. PR. SMRY ve Vídni, JOSEF SVÁTEK v Praze, prof. FRANTIŠEK ŠEBEK v Písku, STANISLAV TÁBORSKÝ v Mirovích, prof. EMANUEL TONNER v Praze, DR. HOTÍN MARIA Lucie VILLANI na Strážkově a j. v.

V PÍSKU.

TISKEM A NÁKLadem VÁCLAVA VETTERLA

Paříž Karla Dřevonosa v Praze.

1860.

Obrázek 4: Obálka "Poutníka od Otavy" z roku 1860¹¹⁵

¹¹⁵ [online].[cit15.6.2015]. Dostupné z:
[http://kramerus.nkp.cz/kramerus/PShowVolume.do?id=6655&it=.](http://kramerus.nkp.cz/kramerus/PShowVolume.do?id=6655&it=)

Zábavný a poučný časopis.

Vychází vždy 16, 20. a poslední každého měsíce po 1 1/2 měsíce. — Předplatení přijímá se ročně za celý půlroční a usazů s polroční částkou 2 zl. V Pisku a v celé české zemi 1 zl. 70 kr. rak. úda.

Poutník od Otavy.

Nocht i valně radejch duchů plady
 Letem rychlým krají koleji —
 Nocht i blaskem rázných světlů rody
 Myšlení si v sjeem sdělují:
 Předce v kruzích domácnosti klidná
 Hovorom se prostým čerstvím duch,
 Předce vždy najde oko, srdce vlněná
 Srdce hodně dráží svých druh.
 A tak chápán zas se berle stroj,
 Po vlastech bych šířích putoval,
 A, kde vroucnost srdce s srdcem pojí,
 Tam bych za čas družně bytoval:
 Po městech i po dělních mílých
 Vím že vlněná najdu přístřeší,
 Kde se v kruhu myslí zdravých, šilých
 S hostitelom host i utěši.

Shromáď sice jenom dírký nos,
 Jak je plodí tichá naše vlně;
 A však vím, že bez kloučce ploua
 Mnohá býrá upravena slast.
 Vím i obák — po krápojech skýtá
 Lahůta, hájím dálnýe znak i zdar,
 A tu krápej slině s toulčností vítá,
 Aby hrzy vzalo v duchobavný tvar.
 Možná že sbloudí i ušlechtlé
 Pabastitel mnohdy v šířích svých,
 Jestby mezi skroustý ducha milé
 Ššail, v prospěch stálý svůj i svých.
 Šovis snad, že mnohá zruka zlatá
 Mnohák perle kráčí Otavu?
 Díjť tu i srdce vroucně sámt
 Bohu, vlasti v jistotě oslavu.

Prečť chápán zas se berle stroj,
 Po vlastech bych šířích putoval,
 A, kde vroucnost srdce s srdcem pojí,
 Tam bych za čas družně bytoval:
 Po městech i po dělních mílých
 Vím že vlněná najdu přístřeší,
 Kde se v kruhu myslí zdravých, šilých
 S hostitelom host i utěši.

Pisek a Tábor.

Historický obraz z války husácké.

Za tmavého večera dne 20. dubna 1423
 klesalo několik v pláště zahalených jezdcův hrbo-
 latou cestou od Tábora k Pisku. Jihozápadní
 vítr šel jim přímo v tvář a to tak důkladně, že
 vypouštěl z nich mužové víc a více v pláště své se
 zahalovali. Železné přilbice a různé meče pro-

razzovaly, že to vojínové; kromě znakův těch
 byly také hlavy konův jejich železem opatřeny.
 V čele hloučku tohoto jel muž v nejlepších lo-
 tech a jaksi zádušně na kamenitou stezku před
 sebou zíral. Kdykoli jej tlupa jeho dohoní náh,
 vždy pobídnul oře svého v před, boje se snad
 Bolek 1868.

Obrázek 5: Titulní strana "Poutníka od Otavy" z roku 1860¹¹⁶

¹¹⁶ [online]. [cit. 15. 6. 2015]. Dostupné z:

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowVolume.do?id=6655&it=>.